

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

JANI AJO

EDGE

- Jätkäsaaren ja Kruunuvuorenrannan kaupunkipientalotyypit

Diplomityö

Tarkastaja: professori Markku Hedman

Tarkastaja ja aihe hyväksytty
Rakennetun ympäristön tiedekunnan
tiedekuntaneuvoston
kokouksessa 7. huhtikuuta 2010

DIPLOMITYÖTIIVISTELMÄ

Tekijä	Opisk.nro	Esittelypvm.
Jani Ajo	153976	11.5.2010

Diplomityön nimi

EDGE - Jätkäsaaren ja Kruunuvuorenrannan kaupunkientalotyypit

Tarkastaja
Professori Markku Hedman

Tiivistelmä

Keväällä 1.2.–30.4.2010 järjestettiin Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston toimesta yleinen Helsinki Townhouse-arkkitehtuurikilpailu alaotsakkeella Jätkäsaaren ja Kruunuvuorenrannan kaupunkientalotyypit. Kilpailun tarkoituksena oli löytää townhouse- eli kaupunkientalotyyppisiä, jotka soveltuvat helsinkiläiseen kaupunkiympäristöön sekä kulttuurisesti että kaupunkikuvallisesti. Tarkoituksena oli rikastuttaa helsinkiläistä asuntotarjontaa ja monipuolisen asuntokannan saavuttamiseksi etsittiin myös päällekkäisiä tai vertikaalisti limittyviä asuntoja sisältäviä ratkaisuja. Kilpailun tarkoituksena oli myös tutkia niin omatonttisia toisiinsa liittyviä tyyppisiä, joissa piha-alueet ovat talon omistajan hallinnassa kuin kaupunkientaloratkaisuja, jossa asunto-osakeyhtiöllä on yhteisiä ulkoalueita. Kilpailualueiksi oli osoitettu korttelialueet Jätkäsaaresta ja Kruunuvuorenrannasta, joihin kumpaankin oli tarkoitus löytää omanlaisensa alueidentiteettiä korostava ratkaisu.

Kruunuvuorenrannan alueella kilpailun tulosta on tarkoitus soveltaa asemakaavan laatimisen pohjana ja mahdollisesti myöhemmin viitesuunnitelmina tontinluovutuksen yhteydessä. Jätkäsaaren kilpailualueella kilpailun tulosta on tarkoitus käyttää viitesuunnitelmina tontinluovutuksen yhteydessä.

Samanaikaisesti kilpailun kanssa Tampereen Teknillinen Yliopiston Rakennetun ympäristön tiedekunnan Arkkitehtuurin laitos järjesti diplomityökurssin, jonka tarkoituksena oli mahdollistaa diplomityön tekeminen kilpailun pohjalta ja siihen osallistuen. Tämä diplomityö on syntynyt osana tuota kurssia. Työn suunnitelmaosuudessa on esitetty kilpailun vaatimusten mukaisesti yleissuunnitelma kilpailualueille ja aluekohtaiset tyyppitalot. Pyrkimyksenä on ollut luoda omaleimaiset ja elävät reunat uudelle muodostuvalle kaupunkirakenteelle.

Diplomityön kirjallinen osuus käsittelee kaupunkientalosten historiaa myöhäiskeskiajalta alkaen 1900-luvun alkuun ulottuen. Tarkoituksena on ollut taustoittaa kilpailun aihepiiriä ja muistuttaa hyviksi koetuista ratkaisuista esimerkein, joilla on annettavaa nykyisessäkin asuntosuunnittelussa. Pääpaino on englantilaisen ja varsinkin lontoolaisen kaupunkitalon kehityksessä, joka oli merkittävässä asemassa nykyisen metropolin asuntokannan muodostuessa näyttäen tietä kehitykselle myös pienemmissä kaupungeissa. Kaukaisimpana esimerkkinä esitellään perinteinen japanilainen kaupunkitalo vertailukohtana eurooppalaiselle rakentamiselle.

THESIS ABSTRACT

Date

11.5.2010

Author

Jani Ajo

Student number

153976

Subject

EDGE – Townhouse types for Jätkäsaari and Kruunuvuorenranta

Advisor

Professor Markku Hedman

Abstract

The City of Helsinki held an open architecture competition during spring 2010 under the name Helsinki Townhouse competition - The townhouse types of Jätkäsaari ja Kruunuvuorenranta. The purpose of the competition was to find townhouse types that would fit the urban context of Helsinki both culturally and aesthetically. The aim was to widen the housing supply of Helsinki and to attain diverse distribution of housing types also vertically stacked and overlapping solutions were sought after. The competition's aim was also to explore both connected houses on their own property as well as condominiums with collective outdoor facilities. The competition consisted of two areas Jätkäsaari and Kruunuvuorenranta, and the objective was to find two distinct solutions that would reinforce the area identity.

In the Kruunuvuorenranta area the competition outcome is intended to be used as the basis for the master plan layout and possibly as reference plans in the land donation process. In the Jätkäsaari area the result of the competition is intended to be used as reference plans.

Simultaneously with the competition the School of Architecture of the Tampere University of Technology arranged a special course that enabled students to participate and do their Master's thesis based on the competition entry. This thesis was done as a part of that course. In the design part of the thesis a general plan for the competition areas and area specific typical houses are presented according to the guide lines given in the competition programme. The objective of the plan is to establish new distinctive and lively edges for the emerging cityscape.

In the written part of the thesis history of townhouses is presented starting from the medieval times and extending to the beginning of the 20th century. The aim is to form a historic review of the themes related to the competition and remind of the time proven design solutions that are relevant even in modern house planning. The thesis concentrates on the development of the English and particularly London townhouse, which acted a major part in the housing design and growth of the city to the metropolis of present day, influencing eventually smaller towns in England and abroad. As a most distant example a traditional Japanese townhouse is presented as a reference point to the European housing design and building practices.

ALKUSANAT

Helsingin kaupunki haki kevään 2010 Helsinki Townhouse -arkkitehtuurikilpailulla uusia muotoja pienimittakaavaiselle kaupunkimaiselle rantarakentamiselle. Tarkoituksena oli löytää townhouse- eli kaupunkipientalotyyppejä, jotka soveltuvat helsinkiläiseen kaupunkiympäristöön sekä kulttuurisesti että kaupunkikuvallisesti. Suomessa townhouse-tyypistä asumismuotoa on toteutettu suhteellisen rajoitetusti ja suomalainen townhouse-typologia kaipaa raikkaita ideoita. Kilpailun tarkoituksena oli tutkia niin omatonttisia toisiinsa liittyviä tyyppisiä, joissa piha-alueet ovat talon omistajan hallinnassa kuin kaupunkipientaloratkaisuja, jossa asunto-osakeyhtiöillä on yhteisiä ulkoalueita. Monipuolisen asuntojakauman saavuttamiseksi etsittiin myös päällekkäisiä tai vertikaalisti limittyviä asuntoja sisältäviä ratkaisuja. Kilpailualueiksi oli osoitettu korttelialueet Jätkäsaaresta ja Kruunuvuorenrannasta, joihin kumpaankin oli tarkoitus löytää omanlaisensa alueidentiteettiä korostava ratkaisu. Kilpailualueiden sijainti meren äärellä toi suunnitteluun omat haasteensa ja toisaalta lisäsi tehtävän mielenkiintoisuutta avaten mahdollisuuksia mm. esteettömien merinäkymien avaamiseen.

Samanaikaisesti kilpailun kanssa Tampereen Teknillinen Yliopiston Arkkitehtuurin laitos järjesti diplomityökurssin, jonka tarkoituksena oli mahdollistaa diplomityön tekeminen kilpailun pohjalta ja siihen osallistuen. Tämä diplomityö on syntynyt osana tuota kurssia. Työn suunnitelmaosuudessa on esitetty kilpailun vaatimusten mukaisesti yleissuunnitelma kilpailualueille ja aluekohtaiset tyyppitalot. Pyrkimyksenä on ollut luoda omaleimaiset ja elävät reunat uudelle muodostuvalle kaupunkirakenteelle.

Kiireestä huolimatta työn tekeminen on ollut antoisaa ja mielenkiintoista. Haluaisin kiittää kaikkia diplomityöprosessiani eri tavoin tukeneita henkilöitä kannustuksesta ja arvokkaista neuvoista. Erityiset kiitokset osoitan Reetalle ymmärtäväisyydestä ja joustavuudesta.

Tampereella 10.5.2010

Jani Ajo

SISÄLLYS

Tiivistelmä	1
Abstract	2
Alkusanat	3
1. Johdanto	5
2. HISTORIALLINEN TOWNHOUSE	6
2.1. Keskiajan kaupunkitalo	8
2.2. Ensimmäiset townhouse-standardit.....	11
2.3. Suuria linjoja, avaria aukioita	14
2.3.1. Place des Vosges.....	14
2.3.2. Covent Garden	16
2.3.3. Grosvenor Square	17
2.3.4. St. James's Square	18
2.4. Hienoston townhouse	19
2.5. Terraced house	22
2.5.1. King's Circus ja Royal Crescent.....	22
2.5.2. Cumberland Terrace	25
2.6. Keskiluokan ja työläisväestön townhouse	26
3. TOWNHOUSE-TULKINNAT MAAILMALLA.....	31
3.1. Amsterdam	31
3.2. Japani.....	35
3.3. Burano	38
4. EDGE - Jätkäsaaren ja Kruunuvuorenrannan kaupunkipientalotyypit	41
Lähteet.....	52

1. JOHDANTO

Helsingin asunto-ohjelma [2004–2008] luonnehtii, että Helsinkiä tulisi kehittää eurooppalaisena kaupunkina, ja että kaupunkiasumisen tulisi asukkaiden houkuttelemiseksi tarjota nykyistä persoonallisempia talo- ja asuntotyyppisiä. Niukkoja rakentamisalueita ei kuitenkaan ole mahdollista rakentaa pääosin pientaloalueina eikä omakotialueina, eikä Helsinki voi kilpailla kehysalueen kuntien kanssa väljillä omakotitonteilla. Sekä pientalorakentamisen että kerrostalo- ja pientalorakentamisen välimuotojen kehittämiseksi on etsittävä ja kokeiltava uusia ratkaisumalleja. Niin sanottuja kaupunkimaisia pientaloja tulisi suunnitella ja rakentaa sellaisille täydennysrakentamisalueille, joille ne luontevasti voidaan sijoittaa samoin kuin muille kantakaupunkiin tukeutuville alueille.

Eurooppalaisille kaupungeille on tyypillistä, että keskeisiä kaupungin alueita reunustaa pienimittakaavainen kaupunkirakenne, joka on perusominaisuuksiltaan matala ja tehokas. Helsingin kaupunki-suunnitteluviraston suunnittelijat Manninen ja Holopainen [2006] arvioivat, että townhouse on yksi Helsingin tarjonnasta puuttuva, monille eurooppalaisvaikutteisille kaupungeille tunnusomainen rakennustyyppi, jolla olisi nyt olemassa sosiaalinen ja maankäytöllinen tilaus. Manninen ja Holopainen määrittelevät, että townhouse on ”kytketty omatonttinen pientalo kaupungissa”. Tämän rakennustyyppin variaatiot voisivat täydentää tiivistyviä, rakenteeltaan yksipuolisia esikaupunki-alueita ja kantakaupunkiin rajautuvia asutokäyttöön muuttuvia satama-alueita.

Holopaisen [2006] mukaan townhouse-termiä ei ole yritetty kääntää suomeksi, koska suomentaminen johtaa usein keksittyihin nimikkeisiin, jotka voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä, ja tässä tapauksessa käsite on hyvin olennainen asuinrakennuksien ominaisluonteen kuvaamiseksi. Helsinki Townhouse -arkkitehtuurikilpailu [2010] tulee ymmärtää edellä esitettyjä tavoitteita vasten, ja suunnittelutyön päämäärän hahmottamisen kannalta on olennaista ymmärtää, mikä townhouse todella on; toisiinsa kytkettyjä pientalojahan on Suomessa perinteisesti kutsuttu rivitaloiksi.

Tässä kirjoitelmassa tutkitaan, mikä on townhouse’in perusolemus ja millaisia muotoja townhouse on historiassa ja maailmalla saanut. Luvussa 2 tarkastellaan townhouse-talojen historiaa pääosin brittiläisestä näkökulmasta käsin. Luvussa 3 esitellään townhouse-tyyppisiä historiallisia ratkaisuja - ts. tulkintoja townhouse-teemasta tai vastaavista pyrkimyksistä - muualta maailmasta. Luvussa 4 esitetään ehdotelma sitä, millaista uutta, urbaania asumismuotoa townhouse-rakentaminen voisi Helsingin oloissa tarkoittaa.

2. HISTORIALLINEN TOWNHOUSE

Townhouse-talojen rivistön erottaa rivitalosta se, että siinä missä rivitalo on yhtä ja samaa taloa, jokainen townhouse on erillinen talonsa. Manninen ja Holopainen [2006] kuvaavat, että tyypillisesti jokaisella asunnolla on oma pienehkö etu- tai takapihansa ja asuntoihin johtaa kadulta suoraan sisäänkäynti. Yhteispihaa tai muita yhteisiä alueita ei välttämättä ole. Rakennuskanta muodostaa rajautuessaan suoraan katuun, tai ollen julkisivultaan kadun suuntaista, urbaania pienimittakaavaista kaupunkirakennetta. Talojen julkisivut - etenkin päädyt - voivat olla hyvinkin erilaisia, mutta visuaalisesti talot silti kytkeytyvät yhdeksi rakennusrintamaksi.

Kylki kylkeen rakennettuja taloja ei mielletä samaksi kiinteistöksi, vaan townhouse-asunto on verrattavissa itsenäiseen omakotitaloon fyysisestä kytkennästä ja seinä- yms. rasitteista huolimatta. Periaatteessa yksittäinen talo voitaisiin jättää ränsistymään aloilleen ikkunat rikki kivitettyinä, tai jopa purkaa pois ja rakentaa uudelleen naapureista riippumatta. Historialliset talot on kuitenkin usein rakenteellisesti mitoitettu sillä oletuksella, että naapuritalo on olemassa, jolloin välistä purettujen talojen paikoille joudutaan rakentamaan korvaavia tukirakenteita.

Englantilaisista ja irlantilaisista townhouse'ista voidaan erottaa kaksi ääripäätä: *terraced house* ja *row house* -tyyppiset talot. Sana ”terrace” lainattiin alun perin yrjönaikaisesta (1714–1830) puistoarkkitehtuurista kuvaamaan hienostuneempaa yhdenmukaisten julkisivujen ja yhtenäisen räystäslinjan muodostamaa kokonaisuutta. Kuten kuvassa 1 on esitetty, juhlavilla julkisivuilla pyrittiin joskus luomaan suorastaan palatsimainen vaikutelma. Row house (rivitalo) taas edusti työväestön asumista. Niiden kohdalla yleisilme on huomattavasti pelkistetympi, kuten kuvasta 2 voi nähdä.

Termien käyttötapana on kuitenkin vuosien saatossa muuttunut, ja etenkin Britanniassa nimitykset *terraced house* ja *row house* ovat sulautuneet. Erotukseksi muihin talotyyppisiin, townhouse-nimikkeellä kulkevat enää vain arvokkaimmat talot, jotka tyypillisesti ovat paremmin rakennettuja ja isompia. Suurkaupunkien keskustojen townhouse'it ovat usein 3-5 kerroksisia, joten kellari mukaan lukien asuttavia tasoja on siis 4-6. Taloissa on usein kunnollinen pohja- tai varastokerros, jonne voi sijoittaa esim. kaupan tai autotallin, ja niiden julkisivut ovat usein hienostuneita, koristeellisia ja persoonallisia. Perinteisistä työväenluokan tiiliverhoilluista kaksikerroksisista esikaupunkitaloista taas käytetään nykyisin useimmiten nimitystä *terraced house*.

Historiallisesti townhouse-nimike on kehittynyt termistä ”house in town”, eli ”talo kaupungissa”. Talot ovat olleet aikoinaan aateliston ja muiden vauraiden säätyläisten kaupunkiasuntoja samaan tapaan kuin Ranskasta tunnetut *hôtel*'it, ja nimitysten tarkoituksena on ollut tehdä ero säätyläisen kaupunkiasunnon sekä suvun varsinaisesta

kodin - maaseutukartanon tai linnan - välillä. Englannissa 1600–1800 -luvulla yläluokka asui palvelusväkineen kaupunkiasunnoissaan etenkin ns. *juhlakauden* (social season) ajan, jota yleensä kesti pääsiäisestä elokuun puoliväliin, jolloin metsästyskausi alkoi. Juhlakauden aikana kaupungin hienosto kokoontui keskenään ja järjesti erilaisia huvitapahtumia, kuten tanssiaisia ja illallisia, jotka olivat tärkeitä tilaisuuksia solmia taloudellisesti ja poliittisesti hyödyllisiä tuttavuuksia.

Kuva 1: Royal College of Psychiatrists, Belgrave Square, Lontoo.

Kuva 2: Paradise Row houses, Stoke Newington, Lontoo

2.1. Keskiajan kaupunkitalo

Eräs tunnettu, varhainen esimerkki townhouse-rakentamisesta on Vicars' Close (1363–1412) Wellsissä, Englannissa. Kivetyt, n. 140 m pitkän kadun molemmin puolin on rakennettu samankaltaisten kytkettyjen talojen rivistö, jossa on nykyään jäljellä yhteensä 27 - alun perin 44 - taloa. Talot rakennettiin kadun toisessa päässä sijaitsevassa katedraalissa työskentelevän papiston työsuhteasunnoiksi.

Kuva 3: Vicars' Close, Wells, näkymä kadulta etelään, kohti katedraalia.

Kuva 4: Vicars' Close, Wells, näkymä kadulta pohjoiseen, kohti kappelia ja kirjastoa.

Norwich [1985] korostaa, että kyseessä todellinen harvinaisuus: Euroopan vanhin asuinkäyttöön suunniteltu katu, jonka talot vielä alkuperäisiä. Talot ovat kaksikerroksisia, pohja-ala on n. 6 m x 4 m, ja molemmat kerrokset on varustettu etuseinässä sijaitsevilla tulisijoilla. 1400-luvulta alkaen joitakin taloja on laajennettu ulottumaan syvemmälle tonteillaan ja asuinpinta-alaa on lisätty myös kaatamalla ja korvaamalla paksuja seiniä kevyemmällä rakenteilla. Protestanttisen uskonpuhdistuksen myötä pappien sallittiin mennä naimisiin, joten talot alkoivat käydä ahtaiksi suurentuneille perhekunnille, ja asukkaiden määrää kadulla rajoitettiin 1582 kuningatar Elisabethin määräyksellä. 1600-luvulla taloihin lisättiin myös pienet, muurein rajatut puutarhat.

Toinen tunnettu esimerkki myöhäiskeskiaikaisesta townhouse-rakentamisesta ovat Tallinnassa säilyneet *Kolm Õde*, eli ”kolme sisarta” (1362–1451), jotka on esitetty kuvassa 5.

Kuva 5: Kolme sisarta, Tallinna: hyvin säilynyt kolmen keskiaikaisen kauppiastalon ryhmä.

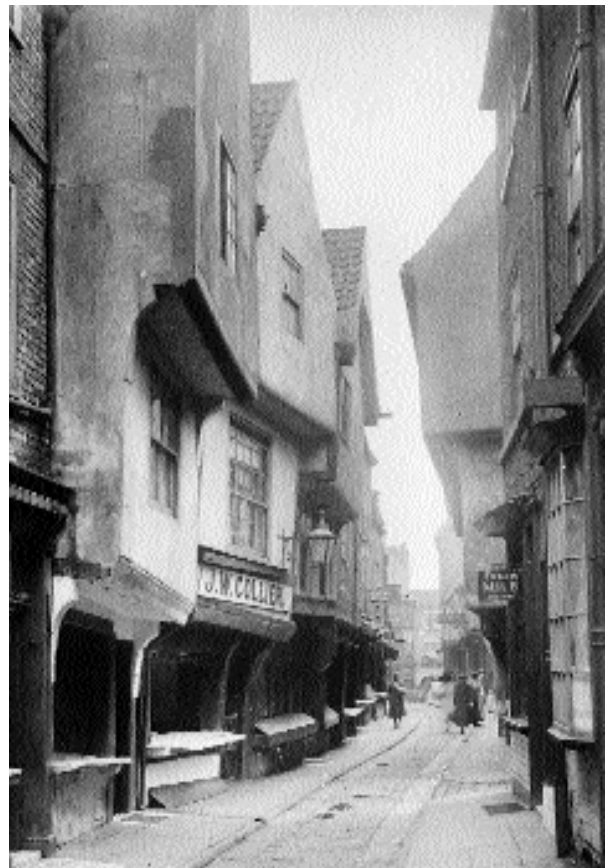
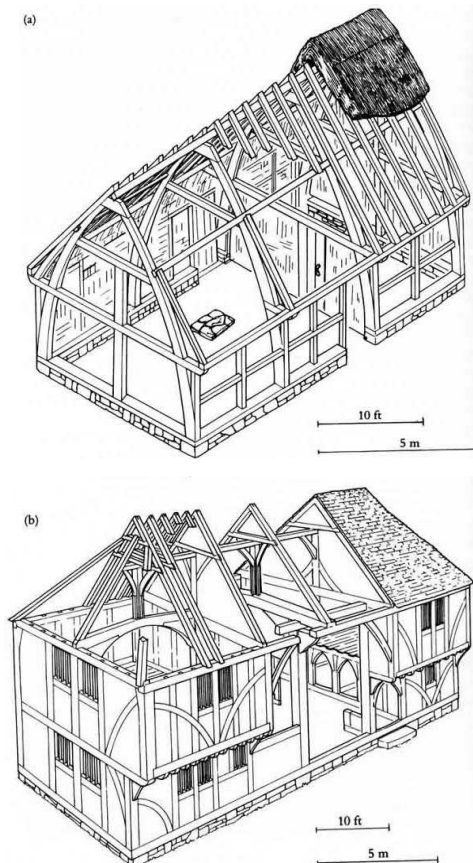
Kuva 6: Kolme veljestä, Tallinna: toiset kolme keskiaikaista taloa.

Keskiajalla kaupunkitalot olivat yksinkertaisia ja tiloiltaan pelkistettyjä, ja omistajien varakkuus näkyi lähinnä talon korkeudessa ja julkisivun koristellussa. Pullat [1999] kertoo, että Tallinnassa rakennustoimintaa säätelivät mm. raadin määräykset, joiden mukaan rakennuksien piti sijaita samassa linjassa katuihin nähden, joten käytännössä talot rakennettiin usein vierekkäin, ja niillä oli yhteiset välimuurit. Talot rakennettiin lyhyt sivu kadulle päin, koska talon omistajia verotettiin sen mukaan, miten leveän kaistaleen kadun reunasta talon julkisivu täytti. Paloturvallisuussyistä talot piti rakentaa kivistä, ja myös lattiat ja välikattojen puiset kannatinhirret oli usein katettu kalkkikivilaatoilla. Kivirakentamisen ansiosta Tallinnassa onkin säilynyt paljon keskiaikaisia rakennuksia, toisin kuin Suomessa. Talonrakentamista koskevilla määräyksillä pyrittiin myös edistämään naapurisovun säilymistä ahtaissa oloissa, ja siksi laki mm. kielsi uusia taloja varjostamasta vanhoja. Taloansa ei saanut laajentaa ilman naapurien lupaa tai tehdä siihen lisäyksiä, kuten savuhormia, aittaa tai

porttikäytävää. Pitkille, kapeille takapihoille ei saanut perustaa vihannestarhoja, eikä katujen varsille istuttaa puita.

Pullat [1999] kuvaa, että asunto muodostui tavallisesti avarasta eteishallista eli *dielestä* sekä lämmitettävästä asuinhuoneesta eli *dörnsestä*. Eteisaulaa, joka käsitti lähes koko ensimmäisen kerroksen, käytettiin liikeasioiden hoitoon. Avaran tilan nurkassa sijaitsi keittiö, joka oli varustettu ylöspäin kapenevalla suorapiippuisella takkauunilla. Yhdistettyä asuin- ja makuutilaa lämmitettiin kalorifeerilla, joka oli eräänlainen keskiaikainen keskuslämmitysjärjestelmä. Kellarista olleesta kalorifeeriuunista nouseva lämmin ilma päästettiin kivilattiaan sitä varten tehdyistä aukoista ylös asuintiloihin. Palvelijoiden asuintilat, tallit, olutkellari ja muut talousrakennukset sijaitsivat tyypillisesti sisäpihalla. Talon yläkerroksia käytettiin usein varastona, ja kauppiastaloissa päätykolmion alle saatettiin rakentaa 2-4 kerrosta vain kauppatavaroita varten. Kauppiastalojen julkisivuja rei'ittivät luukut, joista tavarat voitiin nostaa ylös tarkoitusta varten tehdyllä vinssillä.

Vaikka rakentamista pyrittiinkin säätelemään, oli keskiajan kaupunkirakenteelle ominaista sattumanvarainen ruutukaava, josta tuloksena oli kapeita, sokkeloisia kujia. Inwood [1998] kuvaa, että talot olivat pääosin puurakenteisia ja olkikattoisia, vaikka 1200-luvulta lähtien rakennusmääräykset olivat paloturvallisuussyistä edellyttäneet liuskekivikattoja. Johncox [2005] arvioi, että vielä 1200-luvulle saakka Lontoon talot olivat pääosin mutatiileistä tehtyjä, ja vasta 1100–1600 -luvuilla talot alkoivat olla pääasiassa tammihirsirunkoisia.

Kuva 7: 'Cruck' framed -hirsirunkotalo 1400-luvulta Haddleseyn [2008] mukaan.

Kuva 8: 'Wealden box frame' -hirsirunkotalo 1500-luvulta Haddleseyn [2008] mukaan.

Kuva 9: Kapean kadun päälle kurottavia keskiaikaisia taloja Lontoosta.

Yksinkertaiset hirsirakenteet (*Cruck framed*), jollainen on esitetty kuvassa 7, olivat pitkään yleisiä etenkin Pohjois-Englannin taloissa. Etelässä ja etenkin kaupungeissa alettiin kuitenkin suosia kuvan 8 mallista hirsirakennetta (*Wealden box framed*). Wealden box -tyyppisessä talossa ylemmät kerrokset rakennettiin leveämmiksi kuin alemmat, jolloin saatiin laajennettua asuinpinta-alaa kadulle, tontin ulkopuolelle, kuten kuvassa 9 esitetyssä katunäkymässä on nähtävissä.

Vain varakkaimmat saattoivat rakennuttaa kivitaloja, ja hienoimmat rakennukset kuuluivat usein kirkolle - luostareille ja seurakunnille. Epämukavista elinoloista huolimatta kaupungit kasvoivat keskiajalla, sillä lisääntyneen kaupankäynnin myötä palkat kaupungeissa kehittyivät maaseutua paremmiksi, mikä houkutteli kaupunkeihin runsaasti käsityöläisiä - mikä edelleen lisäsi kaupankäyntiä. Johnson [2001] lisää, että Lontoossa työväkeä veti puoleensa myös lainsäädäntö, joka takasi maaorjille vapauden, jos nämä onnistuivat hankkimaan asuinpaikan kaupungista ja pysyttelemään asukkaina vuoden verran. Vuoden 1100 tienoilla Lontoossa oli vain 15.000 asukasta, mutta 1300-luvulle tultaessa asukkaita oli jo 80.000.

2.2. Ensimmäiset townhouse-standardit

1500-luvulta lähtien Lontoon väestönkasvu voimistui entisestään: Porterin [1996] mukaan, että vuonna 1600 asukkaita oli jo n. 200.000, puoli vuosisataa myöhemmin 400.000, ja 1700-luvulle tultaessa jopa 575.000. Asukasmäärän kasvu aiheutti rakennuspaineita, ja sosiaaliset, taloudelliset ja terveydelliset syyt johtivat yhä enenevässä määrin rivitalomuotoisen asumisen yleistymiseen. Johnson [2001] kuvaa, että uskonpuhdistuksen myötä katolinen papisto karkotettiin tai teloitettiin, jolloin luostareiden ja kirkonmiesten hallinnoimat isot townhouse'it - kuten pappilat, luostarit ja katedraalikoulut - siirtyivät maallisen yläluokan asuttaviksi tai eteenpäin vuokrattavaksi. Myös monet kaupunkipalot raivasivat tilaa uudelle rakennuskannalle ja mahdollistivat entistä suurempien asuintalojen rakentamisen pienille kalliille kaupunkitonteille.

Johnson [2001] arvioi, että Lontoon suuri palo v. 1666 tuhosi jopa 80 % keskustan kaikista rakennuksista, eli n. 14.000 asuintaloa, ja liki 100 kirkkoa. Palon jälkeisenä vuonna 1667 laaditut uudet rakennusmääräykset (*Building Act*) vaativat, että kadut rakennettiin leveämmäksi ja rakennusten koko ja kerrokorkeus määriteltiin. English Heritagen [2007] mukaan kantavien seinien materiaaleiksi määrättiin kivi tai tiili, mikä käytännössä teki lopun Tudorien ja Sturtien ajan hirsivoittoisista julkisivuista. Uusia rakennusmääräyksiä julkaistiin edelleen vuosina 1707, 1709 and 1724, ja niissä edelleen tulipalojen leviämisen estämiseksi rajoitettiin mm. sitä, paljonko talojen julkisivuissa sai ylipäättään olla puuainesta näkyvissä. Vaikka rakennusmääräykset koskivat vain Lontoon aluetta, käytännöt levisivät myös maaseudulle lontoolaisten rakennusmestarien mukana. Lawrence ja Chris [1996] esittävät, miten uusissa säädöksissä rakennettavat talot myös jaoteltiin 4 eri sallittuun luokkaan:

1. First Rate House – 1. luokan talo: Maavuokran arvo yli 850 £ vuodessa, pinta-ala yli 84 m², sijaitsivat katujen ja kulkuväylien varrella

2. Second Rate House – 2. luokan talo: Maavuokran arvo 350–850 £ vuodessa, pinta-ala yli 46–84 m², sijaitsivat katujen ja kulkuväylien tai Thames-joen varrella.

3. Third Rate Houses – 3. luokan talo: Maavuokran arvo 150–350 £ vuodessa, pinta-ala yli 33-46 m², sijaitsivat pääkatujen varrella.

4. Fourth Rate Houses – 4. luokan talo: Maavuokran arvo alle 150 £ vuodessa, pinta-ala alle 33 m², sijaitsivat omalla maalla.

Kuva 10: Lontoon ensimmäisen, toisen ja neljännen luokan kaupunkitaloja v. 1667 säädösten mukaan.

Lawrencen ja Chrisin [1996] mukaan tyypillinen rakennusjärjestely oli sellainen, että maanomistajat rakensivat mailleen tiet ja palvelut, joita vastaan velottivat vuokraa mailleen rakentavilta talojen rakennuttajilta. Rakennuttajat puolestaan vuokrasivat talot asukkaille, jotka olivat usein aatelisia tai varakkaita kauppiaita. Vuokra-ajat pidentyivät alun 33 vuodesta jopa 99 vuoteen 1800-luvun alkuun mennessä.

Johncox [2005] kuvaa, miten rakennussäädösten myötä rakentamisen laatu ja keskiluokkaisen asumisen taso mukavuus kohenivat nopeasti. Julkisivujen yhdenmukaisuus, nk. yrjönaikainen (*Georgian*) kaupunkitalotyyl, johti ovien, ikkunoiden, kaiteiden jne. sarjavalmistukseen, mikä antoi talorivistöille yhtenäisen ulkoisen ilmeen. Vaikka muurien sisäosat olivat usein epäsäännöllisen muotoisista

tiilistä ja paksuin saumoin muurattuja, niin näkyvissä pinnoissa käytettiin tasamuotoista tiiltä. Uudentyyppinen liuku-ikkuna (*sash window*) keksittiin 1670-luvulla ja se tuli nopeasti yleiseen käyttöön. Rakennusten yhtenevä ulkonäkö oli jossain määrin hämäystä, sillä Johncox [2005] huomauttaa, että saman talorintaman jokaisella talotyömaalla saattoi työskennellä eri rakennusporukka, jolloin rakentamisen taso saattoi vaihdella suurestikin. Toisaalta myös puutavaran saanti ja hinta määräivät puisten välipohjien jänneväliä ja pohjamuotoa, joka saattoi vaihdella merkittävästi vierekkäisissä taloissa. Englantilaisen tammen lisäksi Pohjoismaista ja Baltiasta tuotiin mäntyä ja kuusta. Lattiapalkit olivat yleensä rakenteen heikko lenkki, mikä johti painuneisiin ja joustaviin lattioihin. Johncox toteaa, että rakentajien monilukuisuus yhdessä ajalle tyypillisten heikkojen rakennuskäytäntöjen kanssa johti plaanien moninaisuuteen ja suoranaisiin rakennusvirheisiin: muureissa saatettiin esimerkiksi käyttää puuosia, jotka kostuessaan lahosivat, ja talojen väliset seinät olivat usein heikosti sidottuja julkisivuseiniin.

English Heritage [2007] huomauttaa, että vanhimmat kytkettyjen pientalojen rivistöt eivät suinkaan olleet arkkitehtien suunnitteleimia, vaan usein rakennustyömaan kokenein kirvesmies tai muurari toimi eräänlaisena mestarina, joka päätti rakennuksen ulkoasusta.

Kuva 11: Newington Green Terrace, Lontoon vanhin säilynyt townhouse-ryhmä (1658).

Vaikka 1600-luvun lopulta alkaen pieni osa talojen rakennuttajista oli modernien perustajaurakoitsijoiden tapaisia ammattirakennuttajia, jotka tavoittelivat taloillaan ensisijaisesti muhkeita vuokratuottoja, suuri osa talonrakennushankkeista oli pienimuotoisia. Rakennuspiirustusten tulkintaan ja talon lopulliseen ilmeeseen vaikutti koko sitä rakentavien ammattimiesten ryhmä, ja paikoin tulokset olivat hyvinkin koristeellisia. Vasta Inigo Jonesin vuonna 1630 suunnitteleman Covent Gardenin rakennusrintaman myötä townhouse'ien rakentaminen alkoi saada tyyllisesti yhdenmukaisen ilmeen.

2.3. Suuria linjoja, avaria aukioita

2.3.1. Place des Vosges

Lontoon kaupunkitalorakentamisen katsotaan saaneen tyyllillisen inspiraationsa Pariisiin vuonna 1605 - 1612 Place des Vosges -aukion (silloin *Place Royale*) ympärille rakennetuista kytkeytyistä, palatsimaisista taloista, joita Ballon [1991] pitää Pariisin ensimmäisenä kuninkaallisena kaupunkisuunnitteluhankkeena.

Kuva 12: Pariisin Place des Vosges -aukio ilmasta kuvattuna.

Erikoista aukion taloissa on symmetrinen, yhdenmukainen julkisivu, joka rakentuu punatiilestä ja kivisistä kulmakivistä. Talorivistön alimmassa kerroksessa pylväskäytävä tuo suojaa aukiolla liikkuville, ja julkisivuja jäsentävät kortteleiden korostetut keskiosat. Rakennushankkeen käynnisti kuningas Henrik IV, ja tarkoituksena oli, että ensimmäisenä rakennetut porttitalot, etelässä *Le Pavillon du Roi* ja pohjoisessa *Le Pavillon de la Reina*, olisivat tarjonneet asuintilat myös kuninkaalliselle perheelle.

Ballon [1991] kuvaa, että kun kuningas näki valmiin porttitalon, hän päätti yhdessä arkkitehtina toimineen Baptiste du Cerceau'n kanssa, että kaikki muutkin 35 aukiota reunustamaan kaavaillut hoviväen asunnot rakennettaisiin samantyyllisiksi. Alun perin osa taloista ulottui tonteillaan kauemmas korttelinsa sisään, joten yhdenmukaisesta julkisivusta huolimatta talot tarjosivat asukkailleen erilaisia asuntoja, asukkaan asemasta ja varallisuudesta riippuen.

Henri IV ehti kuolla ennen talojen valmistumista, eikä taloissa koskaan asunut kuninkaallisia, mutta rakennuskokonaisuus toimi Pariisissa uuden, aristokratiaa miellyttävän kaupunkirakennustyylin prototyypinä. Seuraavien vuosien aikana Pariisin keskiaikaista ilmettä alkoivat muuttaa uudet ilmavat aukiot ja puistot, joiden varsille rakennettiin tyylikkäitä talorivistöjä muotitietoisien ylimystön ja keskiluokan asuttaviksi.

Kuva 13: Pariisin Place des Vosges -aukion juhlava sisäänkäynti, Le Pavillon du Roi.

Kuvat 14 ja 15 (pieni): Pariisin Place des Vosges -talojen julkisivu ja holvattu kaarikäytävä.

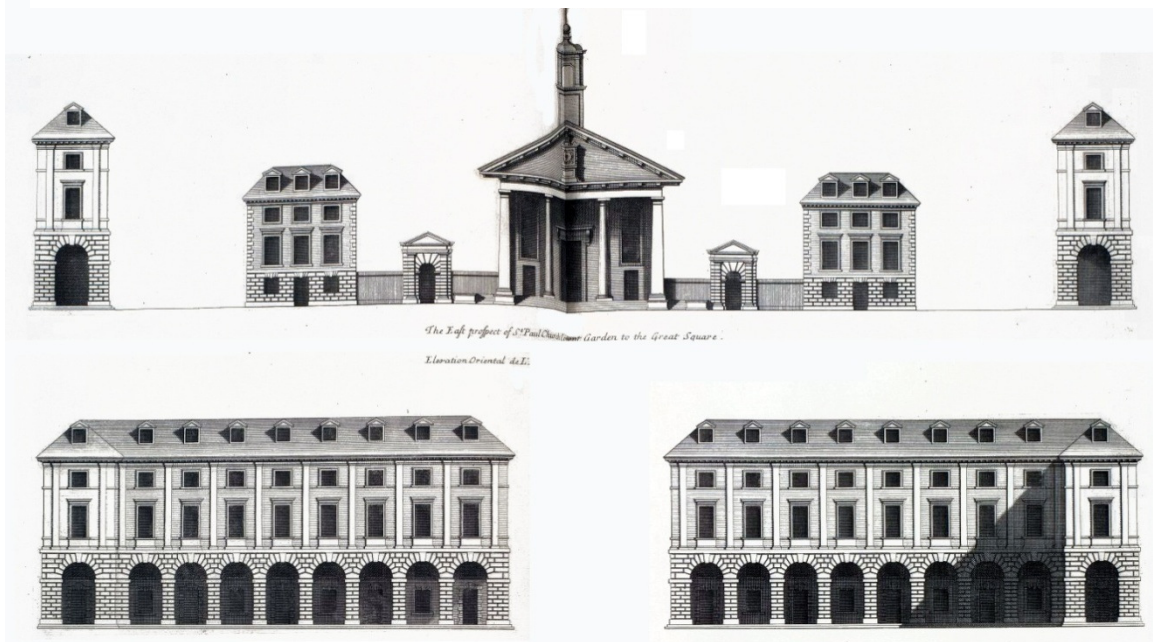

2.3.2. Covent Garden

Pariisin Place des Vosges -aukio toimi innoittajana, kun Inigo Jones, Britannian tunnetuin renessanssi-ajan arkkitehti, suunnitteli vastaavan rakennuskompleksin Lontooseen, Bedfordin jaarlin omistamalle Covent Garden -aukealle. Covent Garden oli ensimmäinen suunniteltu kaupunkiaukio Lontoossa ja Englannissa. Covent Gardenin toria reunustivat kaksi rivistöä hienostotaloja ja länsisivulta sitä hallitsi St. Paulin kirkko. Keskellä aukiota pidettiin kattamatonta vihannes- ja kukkatoria, ja pylväskäytävien suojissa oli kauppoja.

*Kuvat 16 ja 17: Covent Gardenin piazza ja toria reunustava holvattu pylväskäytävä
Kuva 18 (alla): Covent Gardenin luonnokset: länsipääty kirkkoineen ja talorivit Campbellin [1715] mukaan.*

Richardsonin [1995] mukaan Covent Gardenia voi pitää englantilaisen arkkitehtuurin vedenjakajana. Inigo Jones oli matkustellut Italiassa useita vuosia ja ihastunut klassiseen arkkitehtuuriin; torin tyyliä näkyy vahvoja vaikutteita Italian renessanssista ja Andrea Palladion töistä. Lontoon mutkitteleviin katuihin ja sekatyylisiin kortteleihin tottuneista lontoalaisista tämä kivetty aukio, jota suoralinjaiset kadut ja arkadikäytävillä varustetut, julkisivuiltaan yhdenmukaiset talot reunustivat, oli

varmasti jotain ennen näkemätöntä, ja sillä oli valtava vaikutus myöhempään rakennusarkkitehtuuriin.

Richardsonin [1995] kuvaa, että Covent Garden oli hienostoaluetta muutamia vuosikymmeniä rakentamisensa jälkeen, mutta vähitellen torikauppa ja etenkin tuontitavaraa markkinoivat ulkomaalaiset kauppiaat valtasivat yhä enemmän alaa piazzalla. Lontoon suuren tulipalon jälkeen Covent Garden oli pitkään Lontoon ainoa kauppatori, ja alue alkoi muuttua levottomaksi. Lähistön teatterit ja pubit antoivat alueelle vilkkaan mutta hieman huonomaineisen leiman, ja hienosto kaipasi rauhallisempaa asuinalueita.

Kuva 19: Covent Gardenin torielämää 1700-luvun lopun maalauksessa.

2.3.3. Grosvenor Square

Porter [1995] kuvaa, että Lontoon oli 1700-luvulla väkiluvultaan Euroopan suurin kaupunki, joidenkin arvioiden mukaan asukasmäärä ylitti jo miljoonan. Huvitukset ja sosiaalinen toiminta lisääntyivät, ja Lontoon nk. vuosittainen juhlakausi sai alkunsa. Yläluokka, joka asui pääosin kartanoissaan maaseudulla, alkoi vuokrata West Endin kaupunginosasta townhouse-asuntoja juhlakauden ajaksi, ja alueelle rakennettiin paljon uusia kortteleita. Grosvenor Squaren alueen rakentaminen alkoi vuonna 1721 alueen omistaman Sir Richard Grosvenorin toimesta, ja siitä kehittyi nopeasti aristokraattien suosima asuinalue.

Summerson [2003] kuvaa, että Grosvenor Squaren aukion keskelle varattiin puisto asukkaiden käyttöön, ja että julkisivut suunniteltiin alun perin yhtenäiseksi. Campbellin suunnitelmissa aukion itälaidan taloja olisi koristanut palatsimainen rivistö korinttilaispylväitä, mutta klassisismista luovuttiin, ja rakennukset toteutettiin lopulta pääosin yksilöllisten suunnitelmien mukaan. Ensimmäiset talot olivat yleensä viisi tai seitsemän ikkunariviä leveitä, ja asuinkerroksia oli tyypillisesti kolme tai neljä, kellarin

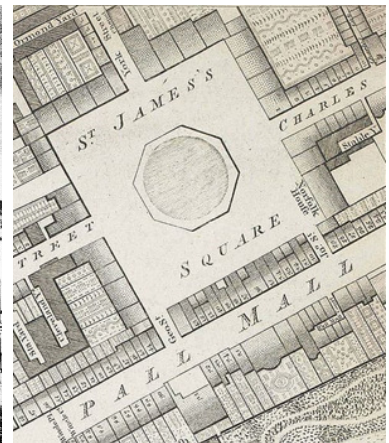
ja ullakon lisäksi. Asuttavaa pinta-alaa oli yleensä hieman yli 80 m². Jo 1700-luvun lopulla ja 1800-luvulla monet taloista rakennettiin uudelleen, ja joihinkin lisättiin ylimääräinen kerros. 1900-luvulla lähes kaikki vanhat talot purettiin uusgeorgialaista tyyliä edustavien talojen tieltä.

Kuva 20: Grosvenor Squaren pohjoisreuna ja keskuspuistoa 1700-luvun lopulla.

2.3.4. St. James's Square

Sheppard [1960] kuvaa miten 1600-luvun lopulta alkaen myös St. James's Squaren alue, joka sijaitsi lähellä Whitehallin ja St. James's'in kuninkaallisia palatseja, alkoi kehittyä.

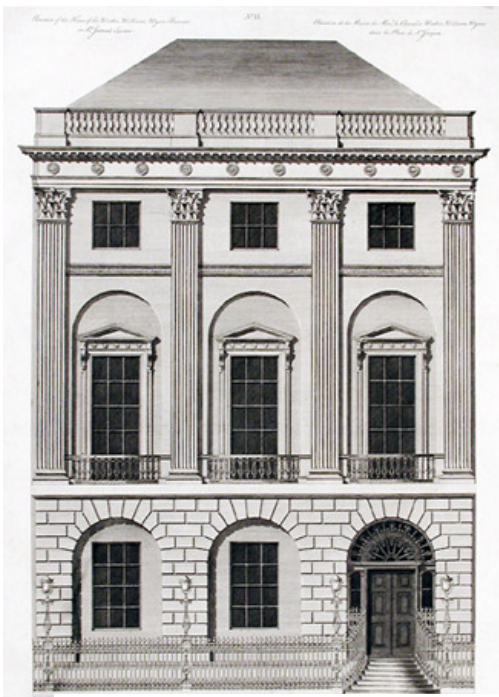
Kuva 21 ja 22: St. James's Squaren aukio ja pohjakaavapiirros, jossa tonttijako näkyy selvästi.

Ylimmän yhteiskuntaluokan houkuttelemiseksi aukiosta tehtiin ns. freehold-alueita, jonka asukkailla oli tavanomaisista lontoolaisista vuokrasopimuksista poiketen mahdollisuus myös lunastaa talonsa tontteineen ja kiinteistöineen omakseen. 1700-luvun alkuun mennessä aukion joka laidalle olivat kohonneet modernit talorivistöt, joita jaarlit ja herttuat asuttivat.

St. James's Squaren talot eivät päällisin puolin juurikaan eronneet Lontoon tavanomaisista hienostotaloista, mutta Summerson [2003] huomauttaa, että ulkonäkö pettää. Talojen julkisivuissa ikkunat ovat tavallista kauempana toisistaan, mikä tarkoittaa leveämpiä taloja, ja rakennukset ovat myös korkeampia. Torin pohjois-, itä- ja länsireunojen tontit olivat aukiolla päin kapeita mutta huomattavan syviä, kuten kuvan 22 kaavapiirroksesta voi nähdä, mikä teki mahdolliseksi laajentaa asuinrakennusta takapihan suuntaan menettämättä kaikkea piha-alaa.

2.4. Hienoston townhouse

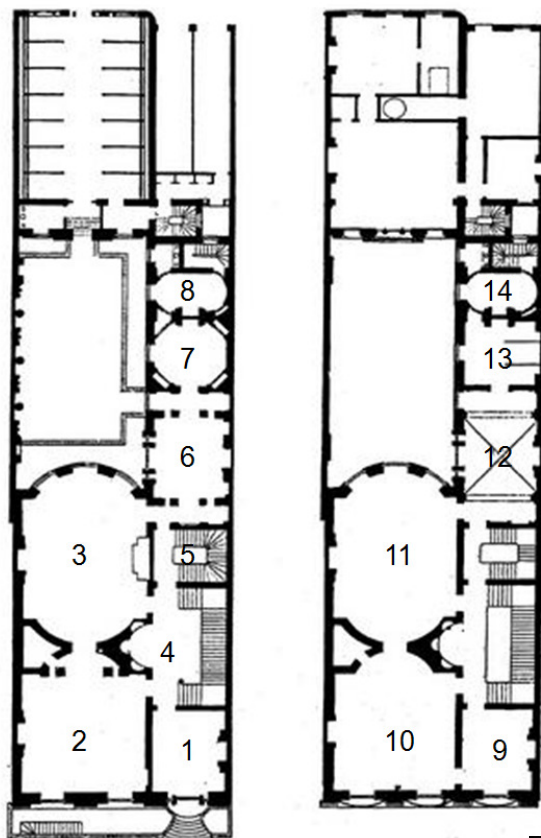
Sir Watkin Williams Wynnin talo osoitteessa 20 St James's Square on yksi tunnetuimpia esimerkkejä yläluokan asumuksista tuolta aikakaudelta. Sheppardin [1960] mukaan talo rakennettiin vuosina 1771-1775, ja arkkitehtina toimi Robert Adam. St. James's Squaren talosta nro. 20 on maininta jo vuoden 1675 asuinluettelossa, mutta Sir Watkin osti talon vuonna 1771 ja puratti paikalla sijainneen talon, väittäen sen olevan ikivanha ja huonossa kunnossa. Sheppard [1960] kuvaa, että taloon rakennettiin kolme kerrosta ja ullakko, ja sen julkisivu oli 46 jalkaa (eli n. 14 m) leveä, kun taas koko tontin syvyys oli n. 50 metriä.

Kuvat 23 ja 24: Suunnitelma Sir Watkinin talon julkisivuksi, ja näkymä sisäpihalta kohti pihan perän talli- ja pesurakennusta. Koristeellinen välimuuri erottaa naapurin pihasta.

L-muotoisen talon etuosan muodostivat valoisat edustustilat, kun taas talon toiselle pitkälle sivulle oli sijoitettu portaat ja yksityishuoneet. Tontin toista pitkää sivua hallitsi kapea sisäpiha, jotta myös talon takapihalle päin avautuviin yksityis- ja edustushuoneisiin saataisiin luonnonvaloa. Tontin takaosassa oli huoltorakennus, jonka koristelu ei jäänyt jälkeen päärakennuksesta, kuten kuvasta 24 voi nähdä. Huoltorakennuksen ensimmäisessä kerroksessa sijaitsivat tallit ja toisessa kerroksessa pesula ja keittiö. Sisäpihaa siis rajoitti kahdelta suunnalta itse talo, kolmannelta sivulta päätaloon kiinni rakennettu huoltorakennus, ja yhdeltä sivulta koristeellinen korkea muuri, joka erotti pihan naapurin tontista.

Sir Watkinin talosta on säilynyt vain kahden ensimmäisen kerroksen pohjakuvat, jotka on esitetty kuvassa 25. Kaksi ensimmäistä kerrosta olivat huonejaoltaan ja huoneiden käyttötavalta jokseenkin identtisiä, kun taas ylin kerros oli hieman matalampi, ja on mahdollista, että sitä on käytetty lasten tai palvelijoiden tiloina.

SCALE OF FEET
—Sir Watkin Wynne's House, 20 St James's Square, S.W.

Pohjapiirroksen merkityt tilat:

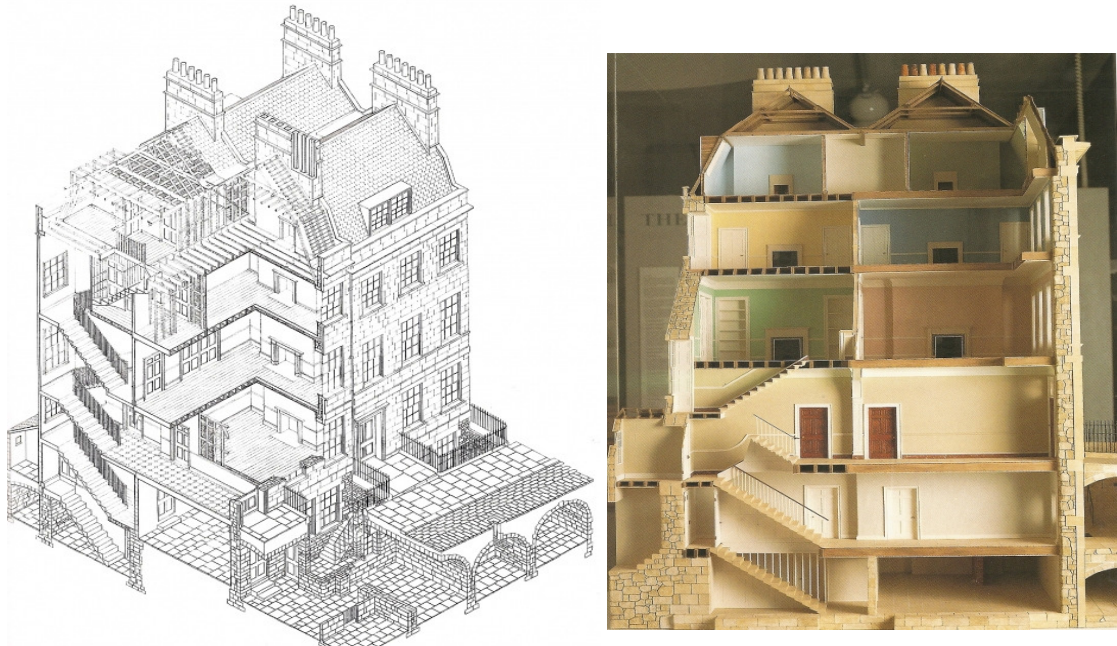
1. Eteishalli
2. Ruokasali
3. Musiikkihuone
4. Pääportaat
5. Apuportaikko
6. Kirjasto
7. Sir Watkinin pukuhuone
8. Puuterointihuone, jonka takana komero ja portaat
9. Odotushuone
10. Salonki
11. Salonki
12. Lady Watkinin pukuhuone
13. Makuuhuone
14. Puuterointihuone, jonka takana komero ja portaat

Kuvat 25: Sir Watkinin talon pohjapiirrookset kerroksista I ja II selostuksineen.

Kuvat 26 ja 27: Sir Watkinin talon pääportaikko ja 2. kerroksen porrastasanne.

Parissienin [1995] kuvaa, että yrjönaikaisissa townhouse-taloissa talon ylin kerros tai ullakko oli usein varattu piioille ja sisäköille. Ullakon pienet huoneet olivat tyypillisesti hyvin yksinkertaisesti maalattuja ja sisustettuja, ja esim. sängyt saattoivat olla seinältä alas laskettavaa mallia. Huoneet olivat usein lämmittämättömiä, lukuun ottamatta taloudenhoitajan suurempaa huonetta, jossa saattoi olla oma tulisija. Parissienin mukaan taloudenhoitaja saattoi kuitenkin asua myös kellarissa, sillä useimmissa townhouse-tyyppisissä taloissa oli kellarit, joihin oli sijoitettu keittiö, ja usein kokki ja muu keittiöpalvelusväki asuivat siellä.

Kuva 28: Poikkileikkauskuvaa yrjönaikaisen townhouse'in rakenteesta; kellarit ulottuva kadun alle. Kuva 29: Autenttisen townhouse-talon mukaisesti rakennettu nukkekoti.

Talon ensimmäiseen kerrokseen, maantasolle, oli usein sijoitettu talon vastaanottotilat. Parissienin [1995] kuvaa, että salonki (*drawing room*, alun perin *withdrawing room*) oli usein sijoitettu lähelle etuovea, helposti saavutettavaksi. Huoneessa tervehdittiin vieraat ja talon naisille se oli vetäytymispaikka. Vaatimattomampi olohuone oli yleensä yksityisempi huone, jonne perhe saattoi vetäytyä. Salongin sisustus oli yleensä naisellisempi kuin viereisessä ruokasalissa. Pariövet veivät ruokasaliin, joka oli yleensä luonteeltaan maskuliinisempi ja karumpi. Ruokasali pyrittiin luonnollisesti sijoittamaan lähelle keittiötä ruuan lämpimänä pitämiseksi.

Talon toiseen kerrokseen sijoitettiin yleensä huoneet vieraiden viihdyttämistä, kuten tanssia tai kortinpelua, varten. Parissienin [1995] mukaan kerroksessa saattoivat sijaita myös päämakuuhuoneet, jotka sijoitettiin useimmiten talon etupuolelle ja koristeltiin varallisuuden mukaan. Kolmannessa kerroksessa olivat makuuhuoneet lapsille ja mahdollisesti vieraille ja alivuokralaisille. Koristelultaan huoneet olivat päämakuuhuoneita yksinkertaisempia.

2.5. Terraced house

Lontoon rakennusmääräyksiä tiukennettiin entisestään v. 1709 ja edelleen 1774, ja tyyllisten ohjeistusten myötä kivi korvasi punatiilen julkisivussa. English Heritage [2007] kuvaa, että se hienostuneisuus, mitä menetettiin yksityiskohdissa, voitettiin julkisivujen toistuvuudessa ja rytmissä. Yhtenäisiä julkisivuja alettiin arvostaa yhä enemmän, ja aukoiden ympärille suunnitellut yhtenäiset rakennuskompleksit saivat joskus massiiviset mittasuhteet. Näistä townhouse-taloriveistä alettiin käyttää nimitystä terraced house.

2.5.1. King's Circus ja Royal Crescent

John Wood vanhempi suunnitteli Bathin kaupunkiin vuosina 1754 - 1767 rakennetun (King's) Circus -korttelin, jota pidetään hänen uransa huippusaavutuksena.

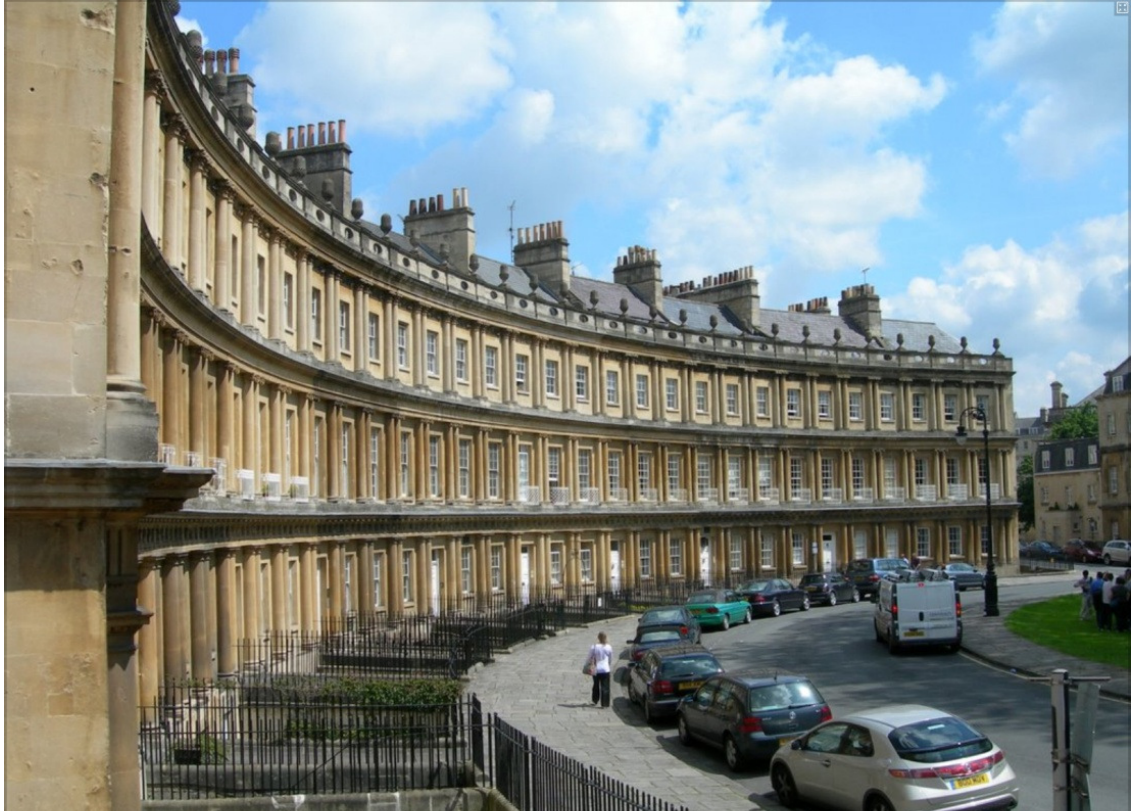

Kuva 30: Circus -aukio ja kaaritalot, Bath.

English Heritage [2007] kuvaa, että Circus koostuu kolmesta samanpituisesta kaaren muotoon rakennetusta talorintamasta, joiden julkisivut avautuvat kaarien keskelle jäävää ympyrämuotoista puistoaukiota kohti. Wood sai taloon inspiraation Rooman Colosseumista, mutta siinä missä Colosseumin julkisivu on tarkoitettu katsottavaksi ulkoapäin, tässä julkisivut on rakennettu ”areenalle” päin.

Taloissa on kellari ja kolme kerrosta, ja kuten kuvasta 31 voi nähdä, talojen julkisivut ovat klassista tyyliä. Kokonaisuutta jäsentävät ikkunoita reunustavat pylväät; ensimmäisessä kerroksessa pylväät ovat doorilaista tyyliä, toisessa kerroksessa

joonialaista tyyliä ja kolmannessa korinttilaisia. Talon reunaa kiertävät koristellut friiisit. Puistoaukio oli alun perin kivipäällysteinen tori, jonka alla oli talojen käyttöön tarkoitettu suuri vesisäiliö. Circuksen joka kaarissa on eri määrä eri levyisiä taloja, ja kuten kuvasta 30 voi nähdä, yhtenäisestä etujulkisivusta huolimatta talojen takajulkisivu epävirallisempi, vaihteleva ja monimuotoinen. Toiset talot ulottuvat syvemmälle tontillaan ja niihin on voitu rakentaa erilaisia ulokkeita.

kuva 31: Circus -kaaritalon julkisivu, Bath.

John Wood vanhempi kuoli kesken Circuksen rakennustöiden, ja hänen poikansa John Wood nuorempi huolehti rakennuksen loppuun saattamisesta. Hän myös jatkoi isänsä viitoittamalla tiellä suunnittelemalla Bathiin v. 1767-1775 rakennetun (Royal) Crescent -talokompleksin Circuksen läheisyyteen. English Heritage [2007] kuvaa, että Crescent koostuu yhdestä pitkästä, puolikaaren muotoon rakennetusta talorintamasta.

Kuva 32: Crencent -kaaritalon julkisivu, Bath.

Kuten kuvasta 32 voi nähdä, talolla on sisäänpäin aukeava, joonialaispylväin koristeltu klassinen julkisivu. Rintamassa on kaikkiaan 30 taloa, joiden ostajat hankkivat ensin haluamansa osuuden yhtenäisestä julkisivusta ja palkkasivat arkkitehdin suunnittelemaan varsinaisen asunnon sen taakse. Yhtenäisen julkisivun taakse muodostui näin vaihtelevia rakenteita ja puutarhoja, kuten voi nähdä kuvasta 33. Woodit olivat tiettävästi kiinnostuneita okkultismista, ja on esitetty, että Circus ja Crescent muodostavat parin, jonka voi katsoa symbolisoivan aurinkoa ja kuuta.

Kuva 33: Crescentin takajulkisivu on monimuotoinen ja vaihteleva.

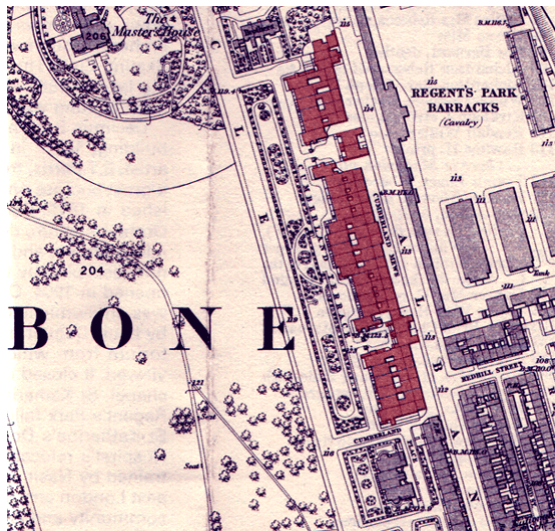

Kuva 34: Vasemmalla Crencent, ja oikealla Circus-talokompleksi, Bath.

2.5.2. Cumberland Terrace

Lovellin ja McB. Marchamin [1938] mukaan palatsimaisuutta tavoitteleva julkisivurakentaminen saavutti huippunsa Lontoon Regent's Parkiin v. 1826 John Nashin suunnittelemassa Cumberland Terrace -kokonaisuudessa, jonka piti alun perin toimia vastapainona puistoon suunnittelulle prinssin palatsille. Nash suunnitteli alueelle kaavan ja joukon rakennuksia – 31 uusklassista taloa – jotka on jaoteltu kolmeen ketjuun.

Kuva 35: Cumberland Terracen julkisivupiirros.

Kuvat 36 ja 37: Kaavaluonnos ja keskiosan temppeli-julkisivusta.

Kuva 38 (alla): Cumberland Terrace kuvattuna 1800-luvun piirroksessa.

Keskimmäinen talorintama on pisin, ja koostuu 15 talosta. Talorintamia yhdistävät juhlat kaariportit, jotka johtavat pienille rakennusten välisille pihaille. Talot ovat 4-kerroksisia, ja niiden uusklassisia julkisivuja koristavat kahden kerroksen korkuiset joonialaiset pylväät. Keskiosassa 5 taloa työntyy ulospäin julkisivusta, ja luovat patsain koristellun portiikin kanssa vaikutelman kreikkalaisesta temppelistä.

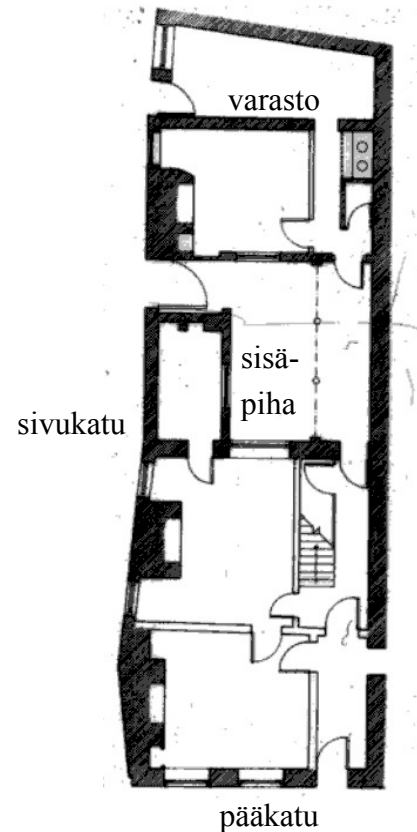
2.6. Keskiluokan ja työläisväestön townhouse

Herman [2005] arvioi, että vielä 1700-luvun lopulla valtaosa kaupunkien kaikesta väestöstä asui pienissä vaatimattomissa taloissa, joissa oli vain yksi päähuone varastotilojen lisäksi. Vakinaista palveluskuntaa tai yöpymistiloja heitä varten ei ollut, vaan sama huone sai toimia niin keittiönä, ruokasalina kuin vieraiden viihdyttämisessäkin. Sen sijaan vauraammassa kodeissa, joissa oli varaa useiden huoneiden ylellisyyteen, huonejako muodostui usein ylhäisötalojen kaltaiseksi. Keskiluokka seurasi talosuunnittelussaan hienoston esimerkkiä siltä osin kuin heillä siihen oli varaa.

Herman toteaa, että osittain kyse oli myös käytännöllisyydestä, sillä mikäli palveluskuntaa ja huoneita oli tarjolla, oli meluisat ja jätettä tuottavat keittiö- ja pesulatilat käytännöllistä sijoittaa lähelle varastoja ja viemäreitä, eli esim. kellarikerrokseen tai talon takapihalle. Varsinaisen asunnon takana olikin usein pienen pihan erottamana keittiö ja muita työtiloja, kuten talli, jotka avautuivat talon takana kulkevalle pienemmälle kadulle. Vastaanottotilat - kuten toimistot ja myymälät - sijoitettiin talojen etuosaan, kadun varteen, jotta taloihin olisi ollut helpompi houkutella asiakkaita. Koska niin rikkaiden kuin köyhienkin tontit kaupungeissa olivat verotussyistä kapeita ja syviä, keskiluokan ja hienoston townhouse-kodeissa oli paljon yhteneväisyyksiä.

Bristolissa osoitteessa 41 Broad Street sijaitseva, n. vuonna 1760 rakennettu kauppiastalo on hyvä esimerkki keskiluokan townhouse-rakentamisesta. Kuvassa 40 on esitetty talon ensimmäisen kerroksen, jossa sijaitsevat vastaanottohuone ja kaupalliset tilat, pohjapiirros. Talon takana, tontin perällä, on erillinen kaksikerroksinen keittiö- ja varastorakennus, ja tontin keskellä on pieni sisäpiha, jonka reunalla käytävä yhdistää asunnon keittiötiloihin. Erikoisen talosta tekee sen kolme sisäänkäyntiä: pääsisäänkäynti on talon edessä Broad Streetille, mutta sivukadulta John Streetiltä on sisäänkäynti sekä sisäpihalle että keittiön takana sijaitsevaan varastorakennukseen.

Isäntäväen yksityinen olohuone ja makuuhuoneet olivat ylemmissä kerroksissa, kun taas palvelusväen tilat sijoitettiin yleensä työtilojen yhteyteen, kuten kellariin tai piharakennusten ullakolle. Herman [2005] huomauttaa, että tilajaolla pyrittiin paitsi käytännöllisyyteen, myös jakamaan talo erilaisiin sosiaalisiin vyöhykkeisiin - vieraiden ja palvelusväen sopi pysyä omissa tiloissaan - ja takaamaan isäntäväelle oma rauha talon arkisten kiireiden keskellä. Vastaavia ratkaisuja löytyy myös muista satamakaupungeista, kuten Whitehavenista.

Kuva 39: Keskiluokkaisen townhouse'in julkisivu, 41 Broad Street, Bristol.

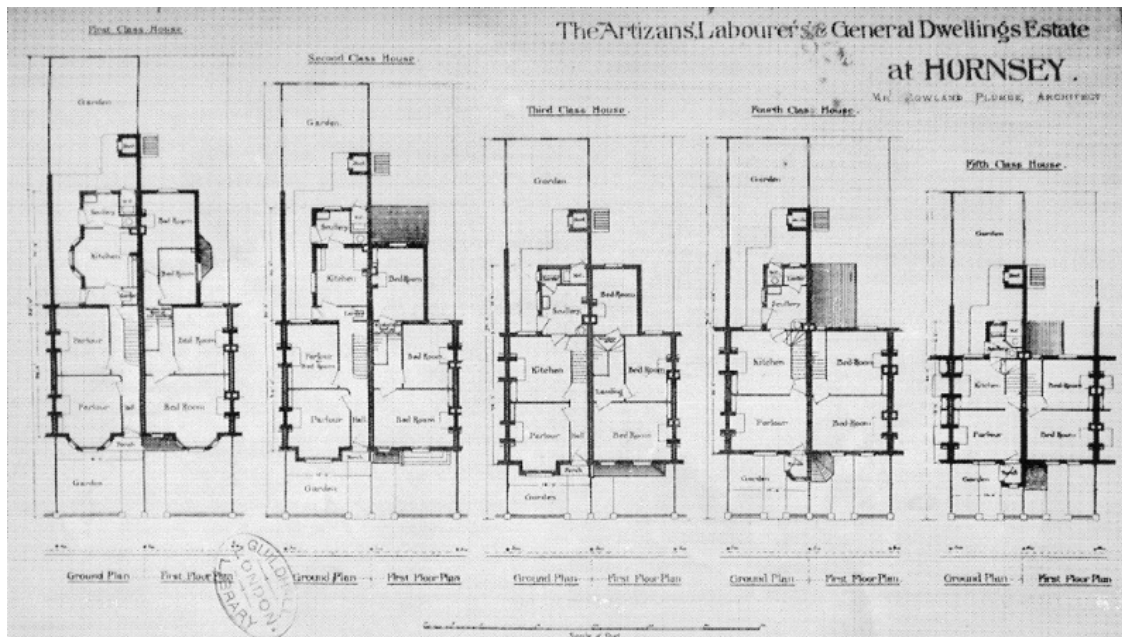
Kuva 40: Keskiluokkaisen townhouse'in pohjapiirros, 41 Broad Street, Bristol.

Johncox [2005] kuvaa, että 1800-luvun Englannissa väestönkasvun kiihtyminen kasvatti uudisrakentamista, ja tekniikan kehittyminen, kuten mekaanisen tiilenvalmistuksen keksiminen, edesauttoi rakentamista. Yleistyvät höyrysahat mahdollistivat sahatavaran käytön välipohjissa puunrunkojen sijasta. Tasolasin valmistus mahdollisti suuremmat ikkunarudut, jolloin myös kytketyt talvipuutarhat yleistyivät. Hiililämmityksen myötä kellareiden rakentamistyyli muuttui, eikä niistä enää tehty niin syviä tai vahvaseinäisiä, sillä keittiön, varastojen ja palvelusväen tilojen sijasta kellariin sijoitettiin enää vain pienehkö hiilivarasto. Vesijohtojen ja viemäroinnin yleistymisen myötä yleistyivät myös kylpyhuoneet ja vesitoiletit.

1800-luvun lopulla rivitaloja rakennettiin sarjatuotantomaisesti lähiöihin alemman keskiluokan käyttöön. English Heritage [2007] arvioi, että Lontoon alueella on jäljellä huomattavan paljon viktoriaanista rakennuskantaa vuodesta 1840 alkaen. Johncoxin [2005] mukaan vuosien 1860 ja 1870 välillä Englannin ja Skotlannin alueella rakennettiin n. 50.000 uutta pientaloa työläisväestön käyttöön, ja vuosien 1870 ja 1880 välillä jopa yli 80.000. Asuntojen koko ja pohjaratkaisut vaihtelivat suuresti varallisuuden mukaan, ja usein ne pyrittiin rakentamaan mahdollisimman nopeasti ja halvalla. Rakentamisen laatu saattoi olla heikkoa, ja perinteiseen tapaan talot rakennettiin syville tonteille, mutta ilman sisäpihoja, mikä johti pimeisiin huoneistoihin.

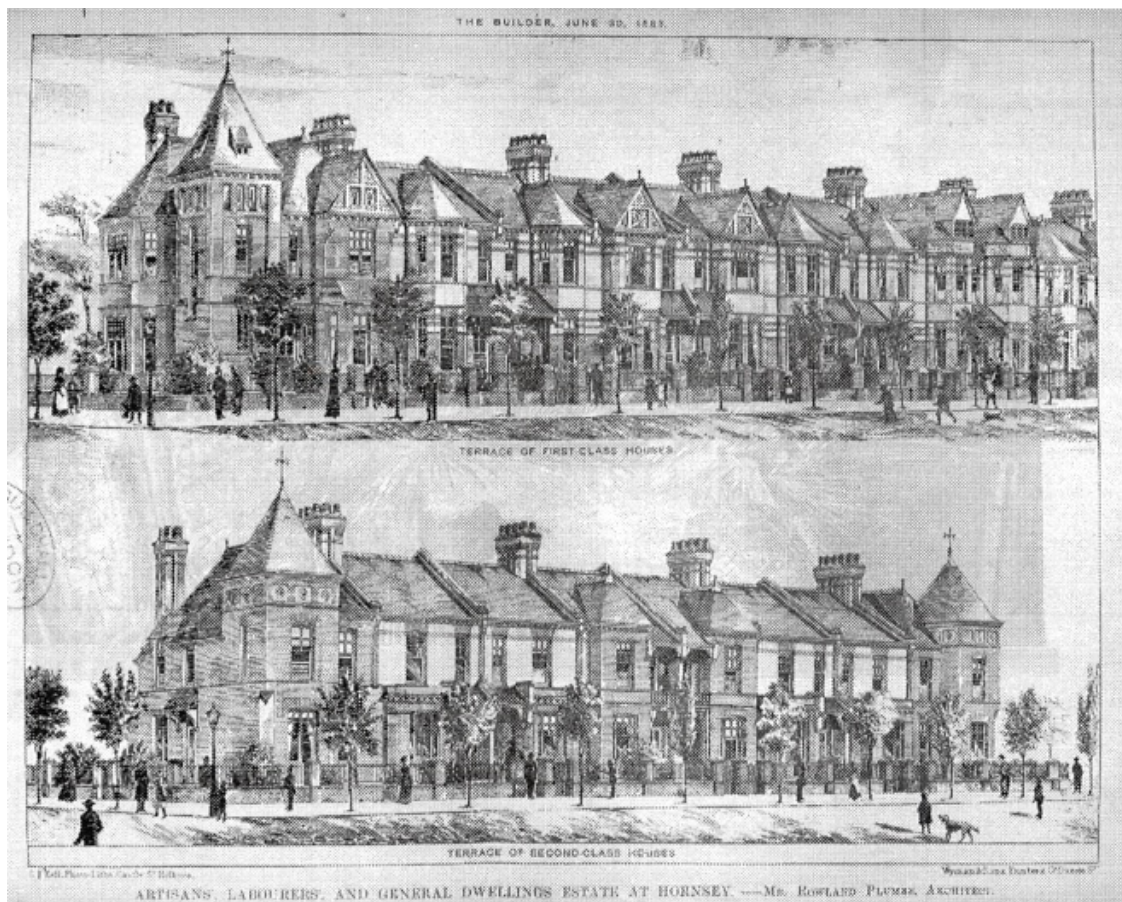
Welch [2006] kuvaa Noel Parkin rakentamista aikansa edistyksellisimmäksi työläisille suunnatuksi asuntotuotantohankkeeksi. Rowland Plumbe suunnitteli v. 1880

Noel Parkiin, n. 8 km Lontoon keskustasta pohjoiseen, yhden maailman ensimmäisistä puutarhalähiöistä. Se käsitti n. 2200 townhouse-taloa, jotka oli rakennettu uusgotiikan hengessä, ja tarkoitettu työläisväestön asuinalueeksi.

Kuva 41: Noel Parkin 1. - 5. luokan talojen pohjapiirrokset.

Kuva 42: Noel Parkin näkymäluonnoksia; yläriiviin on kuvattu 1. luokan taloja, ja alempaan riviin 2. luokan taloja.

Suunnitelma oli moderni, sillä joka asunnossa oli pieni etu- ja takapiha ja juokseva vesi, tosin toiletti oli erillisessä ulkokäyntisessä huoneessa. Talorivistöt olivat kaikki kaksikerroksisia, ja ne oli luokiteltu viiteen eri hintaryhmään. Ykkösluokan talot olivat huoneistoiltaan ja puutarhoiltaan suurimpia ja niiden julkisivut tyylikkäättä ja koristeellisia, kun taas viidennen luokan taloissa oli yksinkertainen tiilijulkisivu, ja ylä- ja alakerran huoneistot olivat erillisiä, vain kahdesta asuinhuoneesta koostuvia asuntoja.

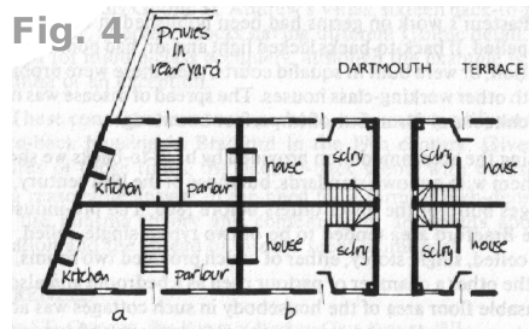
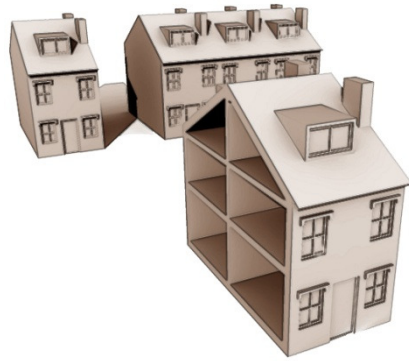
kuva 43: Neljännen luokan taloja, Darwin Road, Noel Park, Lontoo.

kuva 44: Noel Part, kaksi asuntoa päällekkäin ja rinnakkain, sisäänkäynti vierekkäisistä ovista.

Sheeran [1986] kuvaa, että halvinta viktoriaanista rivitaloasumista edustivat ns. back-to-back -talot, joissa huoneistoja jakoi talon pitkittäissuuntaisesti keskilinjassa kulkeva seinä, kuten kuvasta 45 voi nähdä. Joskus talot voitiin rakentaa myös tehtaan tms. laitoksen seinään kiinni. Talot olivat usein kaksi- tai kolmikerroksisia, ja asunnot pieniä, joskus vain kaksihuoneisia. Ongelma taloissa oli paitsi ahtaus, myös pimeys ja huonot tuuletusmahdollisuudet. Talotyyppi yleistyi 1800-luvulla työväestön asuntolina suurissa teollisuuskaupungeissa, kuten Leedsissa, Manchesterissa, Liverpoolissa, ja Bradfordissa, ja niitä rakennettiin aina 1930-luvulle saakka.

Sheeran [1986] huomauttaa, että vaikka back-to-back -taloilla on huono maine, niin aikakautensa standardeihin nähden nämä työläistalot eivät olleet mitenkään erityisen heikkolaatuisia asumuksia. Rakennusten pohjakaavat kehittyivät 1800-luvun alun yksihuoneisista asumuksista aina kuvassa 46 esitetyn kuvan kaltaisiksi, joissa oli erillinen keittiö ja makuuhuone, ja portaikko välissä luomassa yksityisyyttä. Kaikissa huoneissa oli takat lämmitystä varten, ja usein talon pohjakerroksessa oli yleisiä tiloja tavaroiden säilytystä ja pesulaa varten.

Kuva 45: Back-to-back -rivitalon rakenne kuvattuna.

Kuva 46: Back-to-back -talon pohjapiirros, Dartmouth Terrace, Bradford, v. 1892-94.

Kuva 47: Back-to-back -taloja Aviary Placella, Leedsissä.

3. TOWNHOUSE-TULKINNAT MAAILMALLA

Townhouse-rakentaminen on pysynyt suosittuna Britanniassa ja brittiläisen kulttuurin vaikutuspiirissä, mutta 1800-luvun loppupuolella niiden suosio hiipui Manner-Euroopan suurkaupungeissa; erimerkiksi Berliiniin, Pariisiin tai Amsterdamiin ei enää noussut uusia pientalojen täyttämiä esikaupunkialueita. Perinteisesti tätä on selitetty sillä, että muualla Euroopassa kaupunkitonttien hinnat olivat kalliimpia kuin vanhassa Englannissa, ja kaupunkirakentaminen alkoi edellyttää entistä suurempaa asumistehokkuutta – käytännössä kerrostaloja.

Muthesius [2000] kuitenkin kääntää asetelman ympäri, ja kysyy, miten oikeastaan on mahdollista, että townhouse-rakentaminen saattoi säilyä Britanniassa? Muthesius muistuttaa, että kaikkein massiivisiin townhouse-rakennusbuumi kohdattiin Britanniassa vasta 1890-1900 -luvulla, jolloin kaikkiin kadunvarsiin nousi kuin yhdessä yössä talorivi toisensa jälkeen.

Muthesiuksen [2000] mukaan townhouse'in suosion pohjalla on sekä keskiluokkaisten asumusten tarve että perinteisen talomallin helppo sovellettavuus ja uudelleenkäytettävyys, joka kuitenkin sallii yksilöllisen varianssin. Alkaen jo 1600-luvulla määritellyistä 1-4. luokan taloista, samat pohja- ja tilaratkaisut toistuvat niin hienoimmissa townhouse-palatsseissa kuin yksinkertaisimmissa kauppiastaloissakin - vain eri mittakaavassa. Rakennuttajien ja rakennusmestareiden kannalta tällainen skaalautuvuus oli merkittävä etu asuntojen tehotuotannossa, kun samoista piirustuksista saatiin helposti teetettyä asuntoja erilaisiin tarpeisiin ilman erillistä arkkitehtonista suunnittelua.

Yhtenäiset tilaratkaisut helpottivat myös asumismukavuutta lisäävien uudistusten, kuten vesijohtojen ja viemärointien, tekemistä taloihin, sillä jos jokin uusi idea saatiin sopimaan yhteen townhouse-talopohjaan, se todennäköisesti voitiin toteuttaa samalla tavoin kaikkiin muihinkin taloihin. Tästä näkökulmasta townhouse-tyyppisten taloratkaisuiden suosio ja yleisyys eri puolilla maailmaa on hyvin ymmärrettävää.

3.1. Amsterdam

Muthesiuksen [2000] mukaan Amsterdamin perinteisissä townhouse'eissa on paljon yhteneväisyyksiä Britanniassa 1800-luvun loppupuolella rakennettuihin, alemmalle keskiluokalle suunnattuihin kaupunkitaloihin nähden. Talot ovat kapeita mutta syviä, ja asumistehokkuutta pyrittiin molemmissa parantamaan sillä, että kaupunkitalo olikin jaettu omista kerroksissaan sijaitseviin asuntoihin, joihin kuljettiin katujulkisivussa sijainneiden vierekkäisten etuvien kautta. Amsterdamin townhouse'ien historia ulottuu kuitenkin kauemmas, n. 1600-luvulle, jota pidetään Hollannin kulta-aikana. Musterd ja

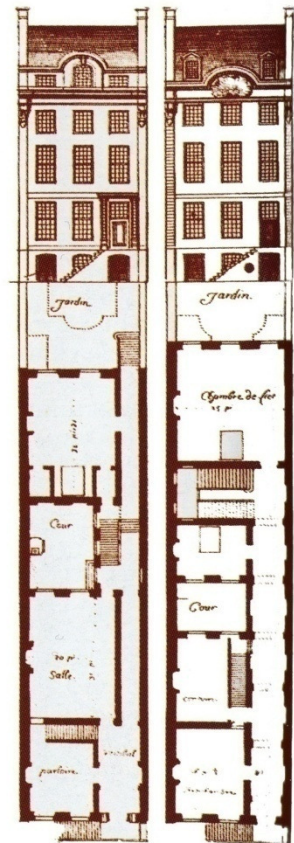

Kuva 48: Kanavanvarren pientaloja Amsterdamissa v. 1885.

Salet [2003] kuvaavat 1600-luvun alussa Amsterdamissa toteutettua kaupunkisuunnitelmaa. Siinä kaupungin ulkomaankaupan kannalta elintärkeää vesiliikennettä varten rakennettiin neljä levää, puolikaarenmuotoista, sisäkkäistä kanavarengasta, joita pitkin pääsee kätevästi veneellä kaupungin satamaan saakka miltei mistä päin kaupunkia tahansa. Kanavia yhdistivät lukuisat yhdyskanavat, ja niiden väliin kaivettiin vuosien saatossa lukuisia pienempiä kanavia liikkumisen helpottamiseksi. Koska kaupunkia halkoivat katujen sijaan vesireitit, oli rakennettavaa maa-alaa niukasti tarjolla ja osin epäsäännöllisen muotoisina sirpaleina, kuten kuvasta 49 voi nähdä. Amsterdamin keskiluokan parissa onkin vuosisatojen ajan kilpailtu parhaista tonteista.

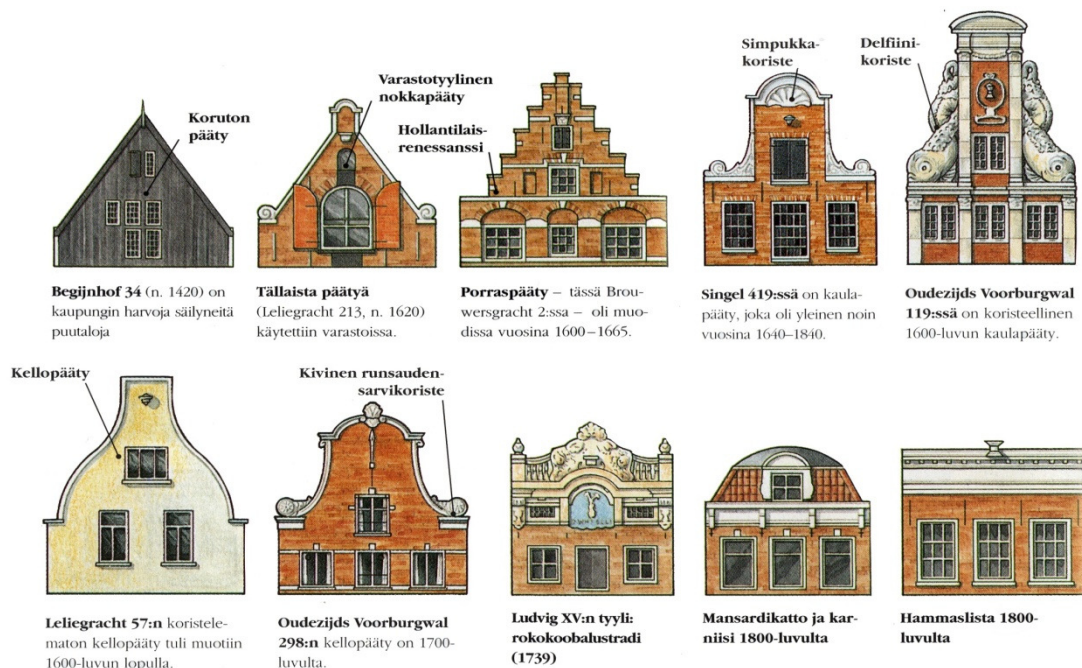
Kuva 49: Amsterdamin kartta vuodelta 1770: lukuisat kanavat pirstovat kaupungin.

Kuva 50: Kahden vierekkäisen kanavatalon pohjapiirroksat.

Musterdin ja Saletin [2003] mukaan Amsterdamin talot ovat vanhimmillaan n. 1600-luvulta, jolloin kaikki puurakennukset jyrättiin kaupungin keskustasta ja korvattiin tiilisillä tai hiekkakivisillä kaupunkitaloilla. Keskiaikaiseen tapaan talonmistajia verotettiin talon julkisivun leveyden mukaan, joten julkisivut olivat hyvin kapeita, kuten kuvasta 50 voi nähdä, mutta uudentyyppisten ikkunoiden myötä niissä oli suhteellisen paljon ikkunapinta-alaa. Pascoe ja Catling [1995] huomauttavat, että koska maaperä oli pehmeää, suuret ikkuna-aukot olivat omiaan myös keventämään talojen painoa. Talojen perustukset olivat usein epävakaita, koska ne rakentuivat suopohjaan upotetuille puupilareille, ja perustuspilareiden hapertuessa talot saattoivat alkaa painua vinoon. Talojen rakentaminen kylki kylkeen kiinni ja yhtenäinen etulinja toi niille kuitenkin lisää vakautta. Hansakaupunkien tapaan talojen yläkerroksissa varastoitiin usein tavaroita, joten talojen päädyissä oli varastoluukkuja. Tavaroiden ylöskiskomisen helpottamiseksi jotkut talot pyrittiin rakentamaan vinoiksi, niin että etuseinä kurottautui yläosastaan kohti katua; tällöin ylös vinttivarastoon vinsstatut tavarat eivät päässeet koskettamaan talon seinään ja raapimaan sitä. Tämä rakentamistapa kuitenkin kiellettiin muutamien talojen julkisivujen romahdettua.

Amsterdamin townhouse’it erosivat englantilaisista vastineistaan siinä, että talojen julkisivuissa ei missään vaiheessa pyritty yhdenmukaisuuteen eikä yhteneviin räystäslijnjoihin, vaan talon omaa erityisluonnetta pyrittiin päinvastoin korostamaan julkisivun yksilöllisillä koristeluilla, kuten kuvassa 51 on esitetty. Tämä selittyy sillä, että toisin kuin esim. Lontoossa, kanavien silpomaan kaupunkiin ei päässyt syntymään tietyn yhteiskuntaluokan hallitsemia kortteleita kaupunginosia, vaan talot ja tontit siirtyivät suvussa perintönä eteenpäin.

Kuva 51: Amsterdamin townhouse’ien päätykoristeissa näkyy tyylisuuntien vaihtelu.

Pascoe ja Catling [1995] kuvaavat, että päätyjen koristerakenteilla, kuten kaula- ja kellopäädyillä, pyrittiin usein peittämään vintin harjakaton jyrkkyys. Ennen kuin katujen numerointi otettiin käyttöön 1800-luvulla, taloihin laitettiin usein tunnuksiksi veistetty tai maalattu kivikyltti, joka kertoi talon omistajan ammatin. Toinen merkittävä ero englantilaiseen townhouse'eihin nähden on talojen äärimmäinen kapeus. Herman [2005] kuvaa, että kanavatalot olivat usein vain reilun yhden huoneen levyisiä, jolloin huoneet seurasivat toistaan jonossa, ja niiden sivulla oli yksi pitkä yhdistävä käytävä. Sisäpihat sijoitettiin yleensä keskelle taloa, jotta talon sisäosien huoneisiin olisi mahdollista saada luonnonvaloa.

Kuvat 52 ja 53: Amsterdamin kanavanvarren näkymiä.

3.2. Japani

Japanilaisen kaupunkitalon, *machiyan*, historia alkaa n. 900-luvulta, jolta ajalta talotyypistä on ensimmäinen maininta sanakirjassa. JAANUS [2001] erittelee, että nimitys muodostuu sanoista *machi* (町), eli “kaupunki”, ja *ya* (家 tai 屋) eli “talo” (家) tai “kauppa” (屋). Kiotossa, entisessä keisarillisessa pääkaupungissa, machiya-talot ovat erityisen tyyppisiä, mutta vanhin säilynyt esimerkki Kuriyama house vuodelta 1607 sijaitsee Gojou Narassa. Kuten Euroopassakin, townhouse’ien asukkaat olivat tyyppillisesti kaupunkien käsityöläisiä ja kauppiaita. Arkkitehtuurin yksityiskohdat, kuten tietynlaiset kattotiilet, räystään ulkonema tai säleikkunat, määräytyivät ammatin mukaan. Näin kaupunkeihin syntyi esimerkiksi silkinkutojien-, värjääjien ja savenvalajien alueita, joilla oli omat ominaispiirteensä.

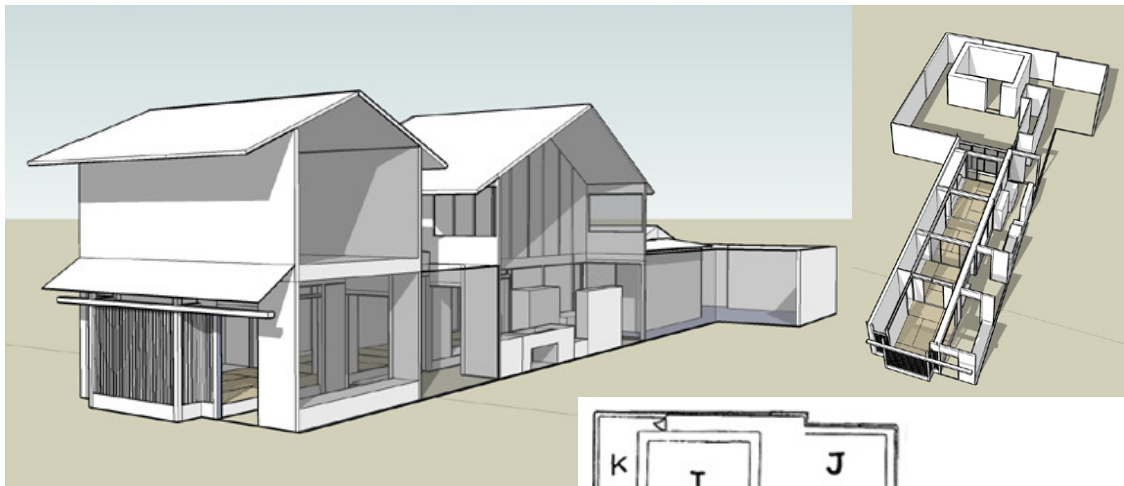
Coutts [2008] erittelee, että tonttikoot kaupungeissa vaihtelivat, mutta koska verotus määräytyi tonttileveyden mukaan, tontit olivat eurooppalaiseen tyyliin tyyppisesti varsin kapeita. Talojen julkisivut muistuttivat suuresti toisiaan, ja talot olivat kapeita, kiinni toisiinsa rakennettuja ja syvärunkoisia. JAANUS [2001] arvioi, että rakennustontin leveys oli tavallisesti vain n. 6 m, suurissa taloissa jopa 20 m, kun taas syvyyttä tontilla oli n. 20 metristä yli 40 metriin. Talot olivat aluksi yksikerroksisia, lisänä mahdollisesti varastointiin tarkoitettu ullakko. Katon harja rakennettiin usein kadun suuntaisesti. Matalien ullakkojen sijaan myöhemmin alettiin rakentaa täyskorkeita kerroksia, ja kaksi- ja kolmikerroksiset talot yleistyivät. Varallisuuden näyttäminen julkisivujen näyttävyydellä oli hyvien tapojen vastaista, joten koristelu kohdistui sisätiloihin. Edo-kaudella (1600-1868) kauppiasluokan asuntojen julkisivuista annettiin myös rakennusmääräyksiä, ja laki kielsi yli kaksikerroksiset talot.

Kuva 54: Machiya-kaupunkitalon kunnostettu julkisivu perinteisine puusäleikköineen.

Coutts [2008] kuvaa, että machiyan katujulkisivu oli tyypillisesti sulkeutunut, ja ikkunoissa oli säleet näkösuojana. Kesällä niiden tilalle vaihdettiin ruokoseinäkkeet tuuletuksen tehostamiseksi tai ovet irrotettiin kokonaan. Asunnon yhteydessä usein työpaja, toimisto tai kauppa, yleensä talon etupuolella, joskus omin ovin varustettuna, kun taas varastot ja muut aputilat talon sijaitsivat takaosassa, jonne kuljettiin nk. huolto-osan kautta. Machiyan huoneet jakautuivat maalattaiseen huoltoalueeseen (*doma* 土間), ja n. 60 cm korotetuin puulattioin varustettuun osaan (*kyoshitsubu* 居室部). Korotettu lattia auttoi tuuletuksessa kuumien kesien aikaan.

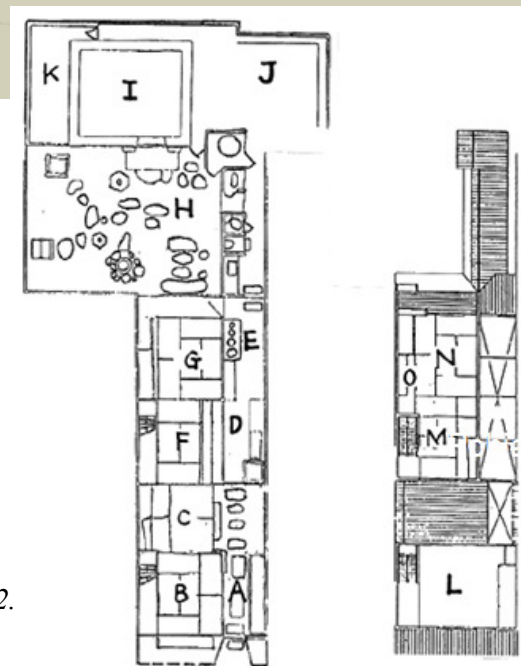
Löfgrenin [2003] kuvaa, että suuremmissa taloissa sisäänkäynnin yhteydessä pieni sisäpiha, *genkan-ma*. Sisäänkäynnin vierestä avautui käynti vieraiden vastaanottoon varattuun huoneeseen, jota saatettiin käyttää myös kauppatilana. *Daidoko* eli ruokasali oli sijoitettu keskellä taloa, jotta sieltä olisi lyhyet yhteydet muihin huoneisiin. Keittiö tyypillisesti huomattavan korkea, välikkömainen tila, jossa katon puurakenteet näkyvissä. Keittiön sydän oli suuri saviuuni ja pieni alttari tulen jumalalle, jolla pyydettiin suojelusta tulipaloilta. Tällainen jako näkyy kuvissa 55 ja 56 esitetyssä Kiotossa, Shijon kaupunginosassa sijaitsevassa ”Shijo Kyo-machiya” talossa.

A = Aula	I = Varasto
B = Kauppa	J = Huoltopiha
C = Oma sisäänkäynti	K = Varastopiha
D = Keittiö	L = Toimisto
E = Uuni	M = Vierashuone
F = Ruokailutila	N = Lepuhuone
G = Isännän huone, olohuone	O = Hyllykkö
H = Sisäpiha	
I = Varasto	

Kuvat 55 ja 56: Shijo Kyo-machiya -talon poikkileikkaus; huomaa kattamaton välikköpiha ja muurein reunustettu takapiha.

Kuva 57: Shijo Kyo-machiya -talon 1. ja 2. kerroksen pohjapiirrokset selityksineen.

1. kerroksen pohjapiirros

2. kerroksen pohjapiirros

Ruokasalia syvemmälle talossa yleensä sijoitettu *oku-zashiki* oli talon muodollisin huone, ja se oli Löfgrenin [2003] mukaan varattu vain teeseremonialle ja vieraiden viihdyttämistä varten; lapset eivät saaneet leikkiä siellä. Huoneesta avautui tyypillisesti näkymä sen yhteydessä olevalle intiimille, kattamattomalle sisäpihalle, *oku niwalle*, joka oli usein hyvin pieni, ehkä vain 2 x 2 m. Pihan reunoilla oli usein kapea veranta linkittämässä ulko- ja sisätilaa. Suurissa asunnoissa pihan takana oli lisäksi varasto, *kura*, jossa säilytettiin perheen tärkeät tavarat ja mahdollisesti myös kaupattavat tavarat. Perheen matalat makuutilat sijaitsivat ullakolla.

Kuvat 58 ja 59: Näkymä talon keittiöön ja vierailutilaan, takana avautuu puutarha.

Couttsin [2008] mukaan machiya-talon moduulimittana yksi matto, *tatami*, kooltaan 955 mm x 1910 mm. Huoneet mitoitettiin tietylle määrälle mattoja, jotka puolestaan muodostivat mittasuhteet koko talolle. Paperiset liukuovet (*fusuma*) toimivat tilanjakajina ja ovat tarvittaessa irrotettavissa. Machiyat olivat puurakenteisia - aluksi puurakenteet olivat seinissä näkyvillä - ja paanukatot yleisiä, mutta myöhemmin siirryttiin rappaukseen ja tiilikattoihin. Silti tulipalot olivat usein riesana, ja esimerkiksi vuoden 1788 suuri tulipalo tuhosi lähes 80 % Kiotosta, minkä vuoksi tuota edeltävältä ajalta keskusta-alueella ei ole juuri jäljellä asuinrakennuksia.

Kuva 60: Perinteistyylinen machiya-talorivistö Keski-Japanista pikkukylässä.

3.3. Burano

Pienen venetsialaissaaren, Buranon, rantalaitureiden partaalle kylki kylkeen kiinni rakennetut pientalot ovat hyvä esimerkki nk. "arkipäiväisestä" arkkitehtuurista. Talot ovat pieniä ja vaatimattomia saaren 1950-luvulle asti jatkuneen eristäytymisen ja köyhtymisen seurauksena, mutta talojen julkisivujen koristelemattomuutta korvaa talojen iloinen, yksilöllinen väritys. Talojen kerros- ja rakennuskorkeus sekä leveys vaihtelevat, eivätkä talorintamat muodosta mitään suunnitelmallista kokonaisuutta. Talorivistöt ovat kuitenkin silmää viehättäviä ja ihmisen mittakaavan mukaisia, ja ne muistuttavat suuressa määrin englantilaisia vastineitaan - pieniä townhouse'eja. Buranon talot ovat kuitenkin erilainen tulkinta townhouse-aiheesta, johtuen saarella asumisen erityisluonteesta.

Kuva 61: Buranon rantakadun pelkistettyä mutta iloista tunnelmaa.

Sciama [2003] huomauttaa, että toisin kuin Englannissa, jossa talot on rakennettu suorien katujen varsille ruutukaavaan, Buranon talot reunustavat kiemurtelevia kanaaleja, joten niiden yleisilme on paljon järjestäytymättömämpi. Muutaman talon välein poikkeava kanaali tai pieni katu, *calle*, katkaisee talorivistön. Koska tonttimaata on vähän, talojen etuovet avautuvat yleensä suoraan kapealle rantakadulle, eikä etupihaa tai -puutarhaa ole. Sen sijaan muurein rajatut kivetyt takapihat - joita aikoinaan käytettiin sadeveden keräämiseen ja suodattamiseen - ovat suhteellisen yleisiä.

Buranolaiset tontit ovat hyvin kapeita, tavallisesti vain yhden huoneen levyisiä, ja talot pieniä. Sciama [2003] kuvaa, että tyypillisesti talossa on vain kaksi peräkkäistä asuinhuonetta pohjakerroksessa, ja toiset kaksi yläkerrassa. Etuovesta kuljetaan usein suoraan talon keittiö- ja ruokailutilaan, joka toimii myös olohuoneena, ja pieni takapiha päästää valon talon takaosiin. Varakkaimmissa taloissa voi olla lisäksi vinttikerros.

Kuva 62 ja 63: julkisivujen monimuotoisuutta Buranon rantakadulla.

Buranon talojen kunto ja asumismukavuuden taso vaihtelee suuresti, ja vaikka kaikkiin nykyään tulee kylmä juokseva vesi, ei kaikissa taloissa vieläkään ole kunnollisia saniteettitiloja. Sciaman [2003] mukaan ongelman osasyynä ovat Buranossa noudatetut vuokraturvaa ja maksimivuokraa säätelevät lait: talonomistaja ei voi häätää vuokralaisiaan, ellei tarvitse taloaan itse omaan asumiskäyttöön, ja toisaalta vuokria voi korottaa vuodessa vain säädettyjen prosenttien verran, vuokrien jäätyä pitkälti toisen

maailmansodan aikaiselle tasolle. Tuloksena on se, ettei vuokratalojen omistajilla useinkaan ole varaa pitää yllä tai korjauttaa talojaan, mutta toisaalta vuokralaisetkaan eivät ole halukkaita korjauttamaan asuttamiaan taloja omalla kustannuksellaan. Talojen jatkuva altistuminen voimistuneelle vuorovesi-vaihtelulle taas altistaa talot entistä nopeammalle rapistumiselle.

Jatkuva ongelma Buranossa on asuintilojen vähäisyys: perhekuntia on n. 1700, mutta asumiskelpoisia taloja vain n. 1550. Käytännössä tämä on johtanut siihen, että joissakin taloissa asutaan hyvin ahtaasti koko suvun kesken, ja taloihin kohdistuu jatkuvasti laajennuspaineita. Seiniä siirrellään ahtaan tontin puitteissa ja pieniä lisäsiipiä rakennetaan, mikä on johtanut monimuotoisiin kattorakenteisiin. Joissain taloissa huonealaa on jälkikäteen yritetty lisätä jopa rakentamalla uusia huoneita terasseille oman tai naapurin takapihan päälle.

Muthesius [2000] arvioi, että perinteisten townhouse-talojen alkuperäisen tyylin ja muodon vaaliminen on haasteellista, koska niitä on rakennettu niin paljon ja niin erilaisia eri aikakausina. Ihmisten silmissä townhouse'it ovat arkipäiväistyneet, ja etenkin Britanniassa niihin surutta ja harkitsematta lisäillään erilaisia katoksia, terasseja ja tuulikaappeja, jotka rikkovat talorintaman linjan ja pilaavat kadunvarren traditionaaliset näkymät. Muthesius esittääkin, että uusia townhouse-taloja rakennettaessa arkkitehdeillä on edessään erinomainen haaste ja tilaisuus suunnitella jotakin yleisöä puhuttelevaa; uusien, hienojen townhouse-tulkintojen myötä suuri yleisö oppisi ehkä arvostamaan vanhaakin talokantaa.

4. **EDGE** - JÄTKÄSAAREN JA KRUUNUVUORENRANNAN KAUPUNKIPIENTALOTYYPIT

Kaupunkipientalojen historiaa selvittäessäni Buranon esimerkki vaikutti olevan sovellettavissa sopivin osin myös uutta Helsinkiä suunniteltaessa. Yksinkertaisista ja suhteellisen pienistä taloista muodostuu rohkean värien käytön ja vaihtelevan massoittelun myötä elävä ja ilmeikäs kokonaisuus. Talojen väleissä kulkeva kanaali antaa rakennuksille tilaa, jota voimakkaat värit tuntuvat ympärilleen kaipaavan. Melko vaatimattomista lähtökohdista huolimatta tuloksena syntyy omaleimainen ja mielenkiintoinen miljöö. Vastaavaa iloisen kirjavaa identiteettiä voisi tarjota myös pohjoisemmassa merenrantarakentamisessa ainakin rajoitetussa mittakaavassa. Kruunuvuorenrannan kilpailualueella voimakas irtiotto aikaisemmasta öljysatamakäytöstä piristäisi alueen luodessa nahkaansa uudelleen. Suhde olemassa olevaan rakennuskantaan ei myöskään muodostuisi ongelmaksi vanhojen öljysäiliöiden täyttämällä paikalla.

Buranon kanaalinvarren talojen ohella inspiroivia ovat myös japanilaiset kaupunkitalot machiyat ja niiden harkittu rajoitettujen ulkotilojen hyödyntäminen sekä välittävät tilat sisä- ja ulkotilojen rajalla. Palan luontoa keskelle urbaania rakennetta tuovat sisäpihat saavat ajatuksellisen jatkumon Jätkäsaaren ja Kruunuvuorenrannan asuntojen lasiterasseissa, jotka etenkin ylimmissä kerroksissa muodostavat suojaisan ja intiimin tilan luonnonvalosta nauttimiseen myös lämpimimmän kesäajan ulkopuolella. Suunnitelman tavoitteena onkin ollut muodostaa eläväinen ja vahvan identiteetin omaava reuna uudelle kaupunkirakenteelle.

Seuraavilla sivuilla ovat alkuperäisten kilpailuun tarkoitettujen planssien selostusosuus sekä pienennöksinä alkuperäiset kilpailuun tarkoitetut planssit.

Jätkäsaaren kilpailualue

Suunnitelman tavoitteena on luoda yhtenäinen kaakkoissivu uuden kanava-altaan kaupunkitilalle ja luoteissivu Saukonpaadenpuistolle. Julkisivuissa on variaatiota mutta materiaalit ja värit ovat yhdenmukaiset muodostaen selkeän kokonaisuuden. Julkisivut ovat yhtenäisen valkoisia, vaihtelevuutta saadaan tummien tehostevärikenttien avulla ja eristyslasi-alumiiniprofiili-ikkunaelementtijärjestelmän puitejakoja varioimalla.

Suunnitelma säilyttää asemakaavan mukaiset kerrosluvut, ja rakennusalueiden rajat sekä ratkaisun hallintamuotojen eroavaisuuksista eli Saukonkarin varren omista tonteista sekä Saukonpaadenpuiston puoleisista isommista asunto-osakeyhtiömuotoisista tonteista. Saukonkarin varren tonttien pituutta on hieman pienennetty.

Maanalainen pysäköinti, joka palvelee myös Saukonkarin varren tontteja sijoittuu suunnittelualueen pohjoisosaan Saukonpaadenpuiston puolen kahden rakennusryhmän alle. Sisäänajo pysäköintihalliin tapahtuu suunnittelualueen koilliskulmasta Heino Kasken kadulta. Pysäköinnin yhteyteen liittyvät myös väestönsuojatilat, jotka toimivat rauhan aikana asukasvarastoina.

Uudet lämmöneristysmääräykset on huomioitu rakennusten ulkovaipan paksuudessa. Asuntojen väliset seinät ovat kantavia ja äänieristyksen parantamiseksi kahdesta betoniseinämästä ja niiden välisestä eristekerroksesta koostuvia. Välipohjat ovat betoniontelolaattoja. Esteettömyys on huomioitu järjestämällä useisiin asuntoihin sisääntulotason selviytymiskerros. Suurimmat rannan asunnot ovat varustettavissa jälkiasennushissillä.

Saukonkarin varsi

Saukonkarin varren alue muodostuu kahdesta toisistaan hieman kooltaan poikkeavasta omatonttisesta pulpettikattoisesta kolmekerroksisesta talotyypistä. Räystäslinja on yhtenäinen, talot porrastuvat hieman Saukonpaadenpuiston puolen maanpinnan tasoa myötäillen. Asunnot ja niiden edustalla olevat terassit on nostettu julkista kevyen liikenteen rantaraittia ylemmäksi yksityisemmän tilan ja parempien näkymien aikaansaamiseksi. Sijainti satama-altaan äärellä ja siitä aiheutuva tuulisuus on otettu huomioon erottamalla talot toisistaan pystyseinämillä, jotka antavat tuulen- ja näkösuojaa ja jäsentävät julkisivuja. Asuntojen korkeat olohuoneet avautuvat laajalla lasiseinällä kanava-altaan suuntaan.

Määrä: Asuntotyyppi:	Huoneistoala:
12 kpl 5h+k+s	127,3 m ²
9 kpl 5h+k+s	150,7 m ²

Saukonpaadenpuiston puoleinen alue

Saukonpaadenpuiston puoleiset kolme tonttia muodostavat asunto-osakeyhtiömuotoisen rakenteen, jossa pienemmät asunnot sijoittuvat maantasokerrokseen ja suuremmat kaksikerroksiset asunnot niiden päälle. Kulku ylempiin asuntoihin on erillisistä ulkoportaikoista, joiden yhteydessä maantasossa sijaitsevat asuntokohtaiset ulkovarastot. Asuntojen olohuoneet avautuvat laajoin ikkunapinnoin Saukonpaadenpuistoon. Yhteinen leikki- ja oleskelualue sijoittuu korttelin luoteiskulmaan, josta avautuvat näkymät niemen kärkeen ja Saukonpaadenpuistoon. Keskimmäisen rakennusryhmän länsipäätyyn sijoittuvat pohjoisten tonttien asukkaita palvelevat yhteistilat, mm. kerhohuone, sauna, pesula. Yhteistilat on varustettu hissillä, jolla on pääsy myös maanalaiseen pysäköintiin. Jätteen putkikeräysjärjestelmän keräyspiste ja karkean jätteen jätuhuone sijoittuvat korttelin koilliskulmaan asuntoryhmän päätyyn.

Määrä: Asuntotyyppi:	Huoneistoala:
12 kpl 1h+tk	76,8 m ²
7 kpl 3h+k	90,5 m ²
12 kpl 4h+k+s	119,2 m ²
8 kpl 5h+k+s	139,5 m ²

Jätkäsaaren alueelle on osoitettu yhteensä kerrosalaa 8944 m².

Kruunuvuorenrannan kilpailualue

Suunnitelman tavoitteena on luoda yhtenäinen mutta samanaikaisesti vaihteleva länsisivu uuden kanava-altaan kaupunkitalalle ja luoteissivu Saaristolaivastonkadulle. Talojen julkisivut ovat väreiltään selkeästi toisistaan erottuvia. Julkisivuihin saadaan lisäksi vaihtelevuutta tummien tehostevärikenttien avulla ja eristyslasi-alumiiniprofiili-ikkunaelementtijärjestelmän puitejakoja varioimalla.

Suunnitelma säilyttää asemakaavaehdotuksen mukaiset kerrosluvut, rakennusalueiden sisäisistä rajoista on hieman poikettu. Maanalainen pysäköinti sijoittuu Saaristolaivastonkadun puoleisten rakennusryhmien alle kahteen pysäköintihalliin, ensimmäinen kortteille 49275 ja 49292 ja toinen kortteille 49272 ja 49271. Sisäänajo pysäköintihalleihin tapahtuu Saaristolaivastonkadulta korttelien 49275 ja 49272 koilliskulmista. Pysäköinnin yhteyteen liittyvät myös väestönsuojatilat, jotka toimivat rauhan aikana asukasvarastoina.

Haakoninlahdenlaiturin ja Wiirinlaiturin varsi

Haakoninlahdenlaiturin ja Wiirinlaiturin varren alue muodostuu kahdesta toisistaan hieman kooltaan poikkeavasta omatonttisesta pulpettikattoisesta kolmekerroksisesta talotyypistä ja asunnosta, jonka pohjakerrokseen sijoittuu asuntoon liittyvää tai ulosvuokrattavaa työ- tai liiketilaa. Talot porrastuvat hieman myötäillen Saaristolaivastonkadun puolen maanpinnan tasoa, joka vaihtelee välillä n. +4.8 – +7.0. Asunnot ja niiden edustalla olevat terassit on nostettu julkista rantaraittia ylemmäksi yksityisemmän tilan ja parempien näkymien aikaansaamiseksi. Sijainti satama-altaan äärellä ja siitä aiheutuva tuulisuus on otettu huomioon erottamalla talot toisistaan vertikaaleilla pystyseinämillä, jotka antavat tuulen- ja näkösuojaa. Asuntojen korkeat olohuoneet avautuvat avaralla lasiseinällä satama-altaan suuntaan.

Haakoninlahdenlaiturin pohjoispäähän sekä Wirman ja Wiirinaukion varteen on sijoitettu kahvila-, ravintola- ja baarityypistä liiketilaa. Liiketilat sijaitsevat esteettömyyden huomioiden rantaraitin tasossa.

Saaristolaivastonkadun varsi

Saaristolaivastonkadun puoleiset kolme tonttia muodostavat asunto-osakeyhtiömuotoisen rakenteen, jossa pienemmät asunnot sijoittuvat maantasokerrokseen ja suuremmat kaksikerroksiset asunnot niiden päälle. Kulku ylempiin asuntoihin tapahtuu asuntojen välisen portaikon kautta. Yhteiset leikki- ja oleskelualueet sijoittuvat kortteleiden 49275 ja 49272 lounaiskulmaan, asunto-osakeyhtiömuotoisten tonttien asukkaita palvelevat yhteistilat, mm. kerhohuone, sauna, pesula ja ulkoiluvälinevarastot sijoittuvat kortteleiden 49275 ja 49272 kaakkoiskulmaan. Yhteistilat on varustettu hisseillä, joilla on pääsy myös maanalaiseen pysäköintiin. Jätteen putkikeräysjärjestelmän keräyspiste, karkean jätteen jätehuone ja ulkoiluvälinevarasto sijoittuvat korttelien kortteleiden 49292 ja 49271 koilliskulmaan asuntoryhmän pätyyn.

Korttelit 49275 ja 49292:

Määrä: Asuntotyyppi:	Huoneistoala:
11 kpl 1h+tk	74,0 m ²
8 kpl 3h+k	86,5 m ²
11 kpl 4h+k+s	117,0 m ²
11 kpl 5h+k+s	137,1 m ²
7 kpl 4h+k+s	116,2 m ²
6 kpl 5h+k+s	125,2 m ²
10 kpl 5h+k+s	148,2 m ²
3 kpl 4h+k+s+liiketila	193,1 m ²

Korttelit 49271 ja 49272:

Määrä: Asuntotyyppi:	Huoneistoala:
10 kpl 1h+tk	74,0 m ²
8 kpl 3h+k	86,5 m ²
10 kpl 4h+k+s	117,0 m ²
11 kpl 5h+k+s	137,1 m ²
4 kpl 4h+k+s	116,2 m ²
6 kpl 5h+k+s	125,2 m ²
9 kpl 5h+k+s	148,2 m ²
6 kpl 4h+k+s+liiketila	193,1 m ²

Korttelien kerrosalat:

49271 5499 m²
 49272 5232 m²
 49292 3892 m²
 49275 6965 m²

Alueelle on osoitettu yhteensä kerrosalaa 21588 m².

Näkymä lounaasta

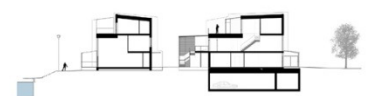
Näkymä kanava-altaalle

Näkymä Saukonlaiturille

Aluejulkisivu etelään Saukonkarille 1:500

Alueleikkaus A-A 1:500

Aluejulkisivu pohjoiseen Saukonpaadenpuistoon 1:500

Asemapiirros 1:500

Jätkäsaaren kilpailualue

Suunnitelman tavoitteena on luoda yhtenäinen kaakkoisranta uuden kanava-alkan laupunkitalille ja luoteisranta Saukonpaadenpuistolle. Julkisuissa on variaatioita mutta materiaalit ja värit ovat yhdenmukaiset muodostaen selkeän kokonaisuuden. Julkisivut ovat yhtenäisen valkoisia, vaihtelevuutta saadaan tummien tehostevärikenttien avulla ja eristyslasialumiiniprofiili-ikkunaelementtijärjestelmän puitteja varten.

Suunnitelma säilyttää asemakaavan mukaiset kerrosluvut, ja rakennusalueiden rajat sekä ratkaisun hallintamutojen eronaisuudesta eli Saukonkarin varren omista tonteista sekä Saukonpaadenpuiston puoleisista isommissa asunto-osakeyhtiömuotoisista tonteista. Saukonkarin varren tonttien piltuutta on hieman pienennetty.

Maanalainen pysäköinti, joka palvelee myös Saukonkarin varren tontteja sijoittuu suunnittelualaen pohjoisosaan Saukonpaadenpuiston puolen kahden rakennusryhmän alle. Sisäkäyttö pysäköintihallin tapahtuu suunnittelualaen koilliskulmasta Heino Kasken kadulta. Pysäköintiin yhteyteen liittyvät myös väestönsuojatilat, jotka toimivat rauhan aikana asukasvarasto.

Uudet lämmönieritysmääräykset on huomioitu rakennusten ulkovaipan paksuudessa. Asuntojen väliset seinät ovat kantavia ja äänieristyksen parantamiseksi kahdesta betoniseinämästä ja niiden välisestä eristekerroksesta koostuvia. Välipohjat ovat betonitontelolaitoja. Esteettömyys on huomioitu järjestämällä useisiin asuntoihin sisäntulotason selviytymiskerros.

Saukonkarin varsi

Saukonkarin varren alue muodostuu kahdesta toisistaan hieman kooltaan poikkeavasta omatonttisesta pulpettikattoisista kolmekerroksisista talotyypistä. Räystäsiinä on yhtenäinen, talot porrastuvat hieman Saukonpaadenpuiston puolen maanpinnan tasoa myötäillen. Asunot ja niiden edustalla olevat terassit on nostettu julkista kevyen liikenteen rantaraitilla ylemmäksi yksityisemmän tilan ja parempien näkyvien aikansaamiseksi. Sijainti satama-alkan äärellä ja siitä aiheutuva tuulisuus on otettu huomioon erottamalla talot toisistaan pystyseinillä, jotka antavat tuulen- ja näkösuojaa ja jäsentävät julkisivuja. Asuntojen korkeat olohuoneet avautuvat laajalla lasiseinällä kanava-alkan suuntaan.

Määrä:	Asuntotyyppi:	Huoneistoala:
12 kpl	5h+k+s	127,3 m ²
9 kpl	5h+k+s	150,7 m ²

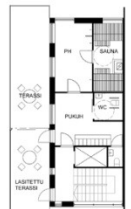
Saukonpaadenpuiston puoleinen alue

Saukonpaadenpuiston puoleiset kolme tonttia muodostavat asunto-osakeyhtiömuotoisen rakenteen, jossa pienemmät asunot sijoittuvat maantasokerrokseen ja suuremmat kaksikerroksiset asunot niiden päälle. Kulkuympäristöön on erillisistä ulkoportaikoista, joiden yhteydessä maantasossa sijaitsevat asuntokohtaiset ulkoavaruudet. Asuntojen olohuoneet avautuvat laajoin ikkunapinnoin Saukonpaadenpuistoon. Yhtien leikki- ja oleskelualue sijoittuu korttelin luoteiskulmaan, josta avautuvat näkymät niemen kärkeen ja Saukonpaadenpuistoon. Keskimääräisen rakennusryhmin länsiääntyy sijoittuvat pohjoisten tonttien asukkaat palvelevat yhteistilat, mm. kerhuoone, sauna, pesula. Yhteistilat on varustettu hissillä, jolla on pääsy myös maanalaiseen pysäköintiin. Jätteen putkieräjäjärjestelmän keräyspiste ja karkean jätteen jätteenne sijoittuvat korttelin koilliskulmaan asuntoryhmän päätyyn.

Määrä:	Asuntotyyppi:	Huoneistoala:
12 kpl	1h+tk	76,8 m ²
7 kpl	3h+k	90,5 m ²
12 kpl	4h+k+s	119,2 m ²
8 kpl	5h+k+s	139,5 m ²

Jätkäsaaren alueelle on osoitettu yhteensä kerrosalaa 8944 m².

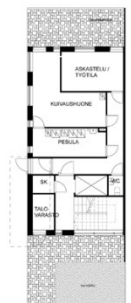
Yhteistilat:

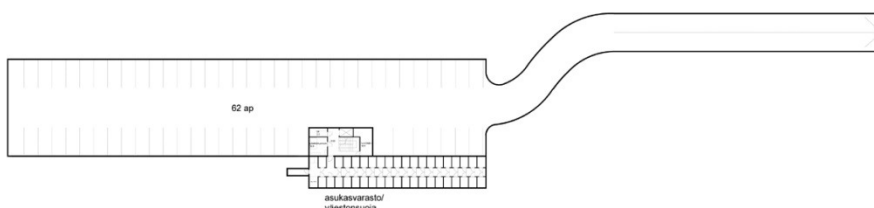
3. kerros 1:200

2. kerros 1:200

1. kerros 1:200

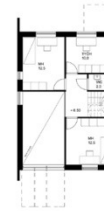
Maanalainen pysäköintilaitos 1:500

3 h+k 90,5 m² 1 h+tk 76,8 m²

5 h+k+s 139,5 m² 4 h+k+s 119,2 m²

5 h+k+s 150,7 m²

1. kerros 1:200

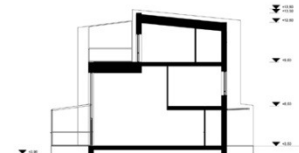
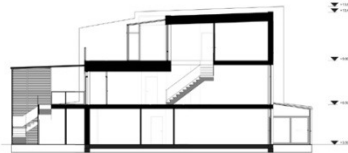
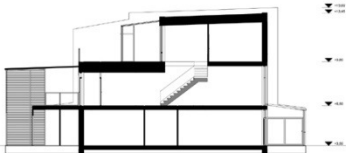
2. kerros 1:200

3. kerros 1:200

1. kerros 1:200

2. kerros 1:200

3. kerros 1:200

Leikkaus 1:200

Leikkaus 1:200

Leikkaus 1:200

Julkisivu luoteeseen 1:200

Julkisivu kaakkoon 1:200

Julkisivu luoteeseen 1:200

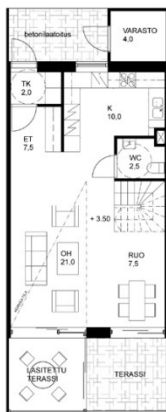

Julkisivu kaakkoon 1:200

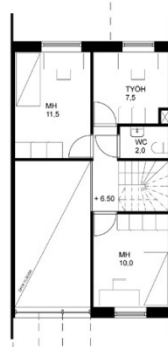

Julkisivu lounaaseen 1:200

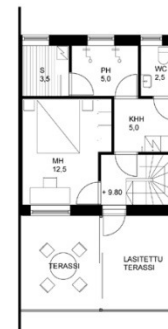
5 h+k+s 127,3 m²

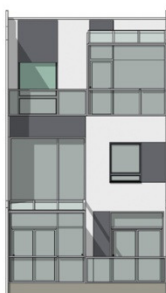
1. kerros 1:100

2. kerros 1:100

3. kerros 1:100

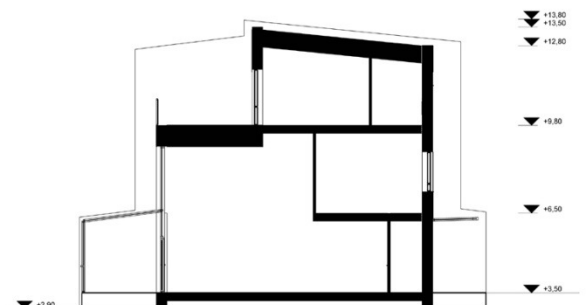
Julkisivu luoteeseen 1:100

Julkisivumateriaalit:

- 1 hienopesty valkobetoni
- 2 profiloitu maalattu betoni
- 3 lasi
- 4 patinoitu kupari

Julkisivu kaakkoon 1:100

Leikkaus 1:100

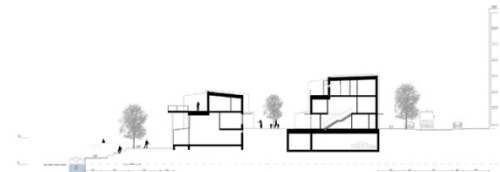
Helsingin kaupunki
Kaupunkisuunnitteluvirasto

Asemakaavanto
Kruunuvuorenranta-projekti

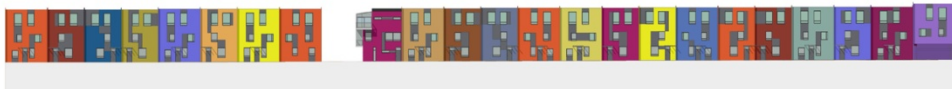
Näkymä etelään Haakoninlahdenlaiturille

Aluejulkisivu länteen Haakoninlahdenlaiturille 1:500

Alueleikkaus A-A 1:500

Aluejulkisivu itään Saaristolaivastonkadulle 1:500

Näkymä satama-altaalle

Kruunuvuorenrannan kilpailualue

Suunnitelman tavoitteena on luoda yhtenäinen mutta samanaikaisesti vaihteleva länsisuvi uuden kanava-altaan kaupunkitalolle ja luoteissuvi Saaristolaivastonkadulle. Talojen julkisivut ovat värikkään selkeästi toisistaan erottuvia. Julkisivuihin saadaan lisäksi vaihtelevuutta tummien tehostevärakentien avulla ja eristystasi-alumiiniprofiili-ikkunaelementtijärjestelmän puitejakoja variomailla.

Suunnitelma säilyttää asemakaavaehdotuksen mukaiset kerrosluvut, rakennusalueiden sisäisistä rajoista on hieman poiketta. Maanalainen pysäköinti sijoittuu Saaristolaivastonkadun puoleisten rakennusryhmien alle kahteen pysäköintihalliin, ensimmäinen kortteleille 49275 ja 49292 ja toinen kortteleille 49272 ja 49271. Sisäänajo pysäköintihalleihin tapahtuu Saaristolaivastonkadulta korttelien 49275 ja 49272 koillisulmista. Pysäköintiin yhteyteen liittyvät myös väestösuojatilat, jotka toimivat rauhan aikana asukasvarastoina.

Haakoninlahdenlaiturin ja Wiirinlaiturin varsi

Haakoninlahdenlaiturin ja Wiirinlaiturin varren alue muodostuu kahdesta toisistaan hieman kooltaan poikkeavasta ematonttista pulpettikattoisista kolmekerroskuisista talotyypistä ja asunnosta, jonka pohjakerrokseen sijoittuu asuntoon liittyvä tai ulosvuokrattava työ- tai liiketila. Talot porrastuvat hieman myötäillen Saaristolaivastonkadun puolen maanpinnan tasoa, joka vaihtelee välillä n. +4.8 – +7.0. Asunnot ja niiden edustalla olevat terassit on nostettu julkista rantaraittia ylempiä yksityisemmän tilan ja parempien näkökenttien aikaansaamiseksi. Sijainti satama-altaan äärellä ja siitä aiheutuva tuulisuus on otettu huomioon erottamalla talot toisistaan vertikaaleilla prytseyneillä, jotka antavat tuulen- ja näkösuojaa. Asuntojen korkeat olohuoneet avautuvat avaralla lasiseinällä satama-altaan suuntaan.

Haakoninlahdenlaiturin pohjoispäähen sekä Wirman ja Wiirinaukion varteen on sijoitettu kahvila-, ravintola- ja baarityyppistä liiketila. Liiketilat sijaitsevat esteettömyyden huomioiden rantaraitin tasossa.

Saaristolaivastonkadun varsi

Saaristolaivastonkadun puoleiset kolme tonttia muodostavat asunto-osakeyhtiömuotoisen rakenteen, jossa pienemmät asunot sijoittuvat maantasokerrokseen ja suuremmat kaksikerroskiset asunot niiden päälle. Kulkuympäristöön tapahtuu asuntojen välisen portaiton kautta. Yhteiset leikki- ja oleskelualueet sijoittuvat kortteleiden 49275 ja 49272 lounaiskulmaan, asunto-osakeyhtiömuotoisten tonttien asukkailla palvelevat yhteistilat, mm. kerohuone, sauna, pesula ja ulkoiluvälinevarastot sijoittuvat kortteleiden 49275 ja 49272 kaakkoiskulmaan. Yhteistilat on varustettu hissillä, jolla on pääsy myös maanalaiseen pysäköintiin. Jätteen putkikeräysjärjestelmän keräyspiste, karkean jätteen jätteenhuone ja ulkoiluvälinevarastot sijoittuvat korttelien kortteleiden 49292 ja 49271 koillisulmaan asuntoyhdyntä päättyen.

Korttelit 49275 ja 49292:

Määrä:	Asuntotyyppi:	Huoneistoala:
11 kpl	1h+tk	74,0 m ²
8 kpl	3h+k	86,5 m ²
11 kpl	4h+k+s	117,0 m ²
11 kpl	5h+k+s	137,1 m ²
7 kpl	4h+k+s	116,2 m ²
6 kpl	5h+k+s	125,2 m ²
10 kpl	5h+k+s	148,2 m ²
3 kpl	4h+k+s+liiketila	193,1 m ²

Korttelien kerrosalat:

49271	5499 m ²
49272	5232 m ²
49292	3892 m ²
49275	6965 m ²

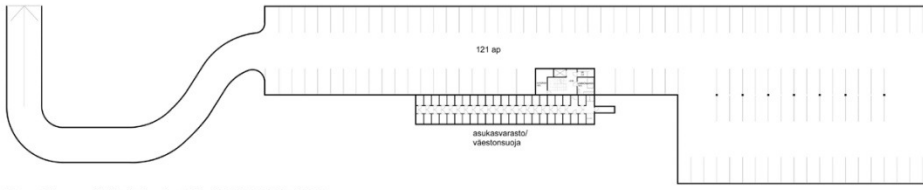
Alueelle on osoitettu yhteensä kerrosalaa 21588 m².

Korttelit 49271 ja 49272:

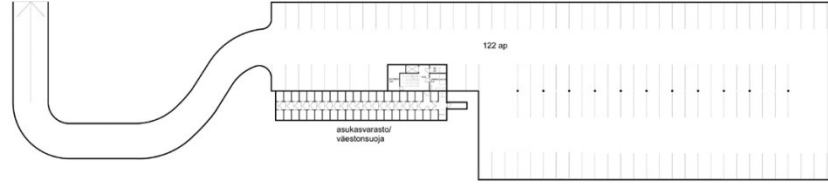
Määrä:	Asuntotyyppi:	Huoneistoala:
10 kpl	1h+tk	74,0 m ²
8 kpl	3h+k	86,5 m ²
10 kpl	4h+k+s	117,0 m ²
11 kpl	5h+k+s	137,1 m ²
4 kpl	4h+k+s	116,2 m ²
6 kpl	5h+k+s	125,2 m ²
9 kpl	5h+k+s	148,2 m ²
6 kpl	4h+k+s+liiketila	193,1 m ²

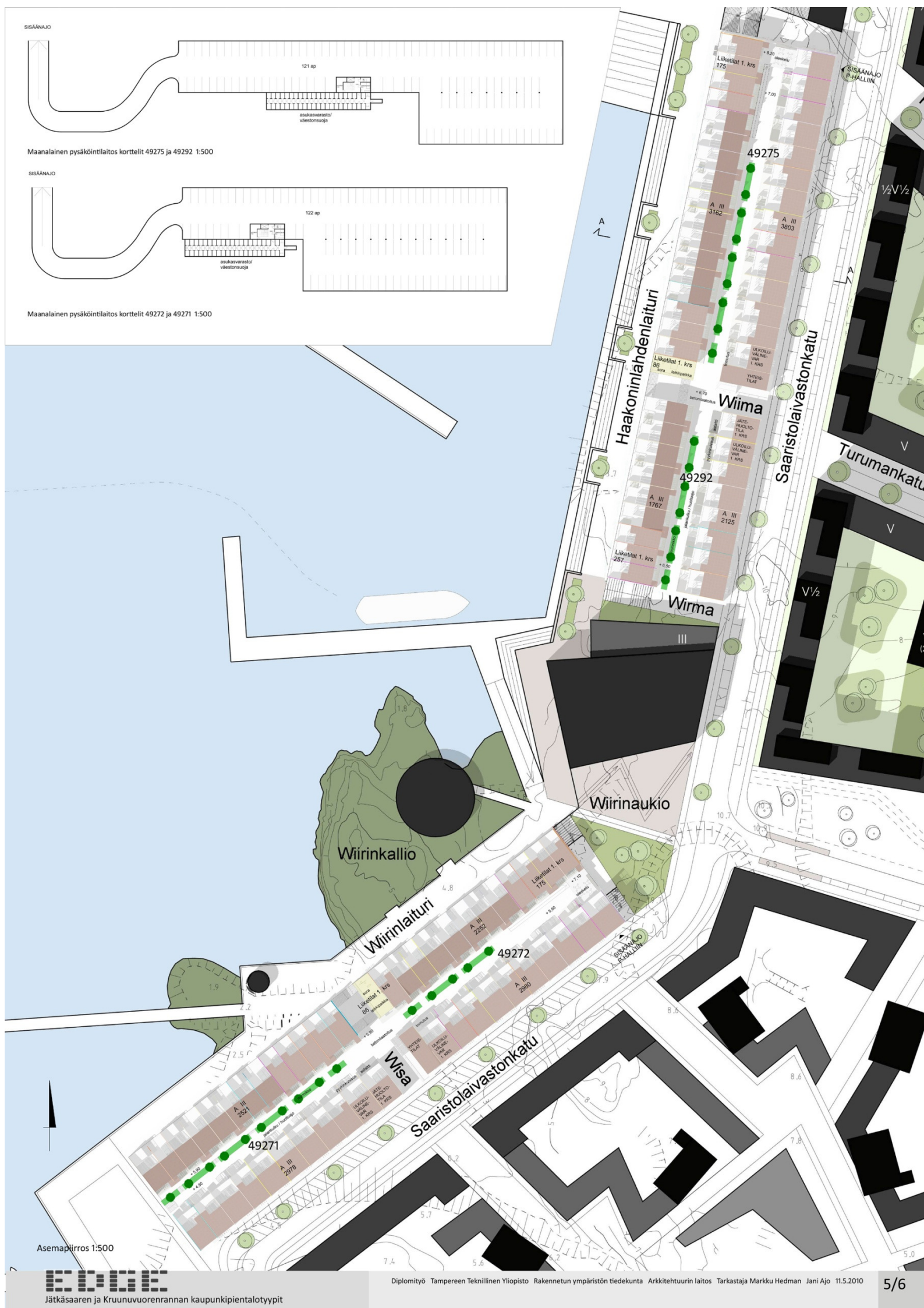
Näkymä lounaasta

Maanalainen pysäköintilaitos kortteitit 49275 ja 49292 1:500

Maanalainen pysäköintilaitos kortteitit 49272 ja 49271 1:500

Asemapiirros 1:500

1 h + tk 74,0 m²

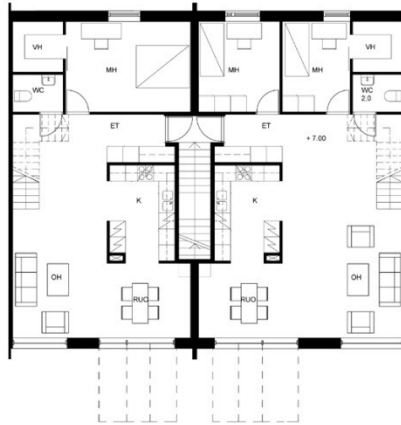
3 h + k 86,5 m²

4 h + k + s 117,0 m²

5 h + k + s 137,1 m²

1. kerros 1:100

2. kerros 1:100

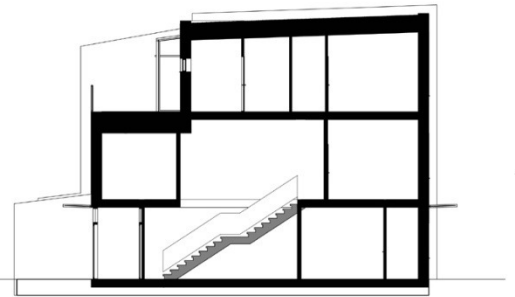
3. kerros 1:100

Julkisivu länteen 1:100

Julkisivu itään 1:100

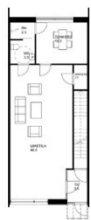
Leikkaus 1:100

Julkisivumateriaalit:

- 1 läpivärjätty betoni
- 2 profiloitu maalattu betoni
- 3 lasi

4 h + k + s + liike-/työtilat 77,1 + 116,2 = 193,1 m²

5 h + k + s 125,2 m²

1. kerros 1:200

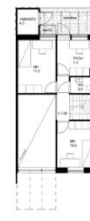
2. kerros 1:200

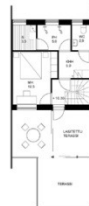
3. kerros 1:200

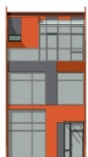
1. kerros 1:200

2. kerros 1:200

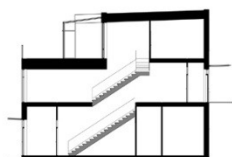
3. kerros 1:200

Julkisivu länteen 1:200

Julkisivu itään 1:200

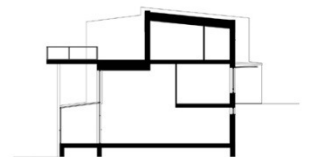
Leikkaus 1:200

Julkisivu länteen 1:200

Julkisivu itään 1:200

Leikkaus 1:200

LÄHTEET

- [Ballon, 1991] Hilary Ballon, *The Paris of Henry IV: Architecture and Urbanism*, MIT Press, 1991.
- [Campbell, 1715] Colin Campbell, *Vitruvius Britannicus*, 1715. Kat so <http://exhibits.slpl.org/steedman/data/Steedman240089412.asp?thread=240093388>.
- [Coutts, 2008] Nick Coutts, *The Kyoto Machiya Resource*, 2008. Saatavilla osoitteessa www.kyotomachiya.com.
- [English Heritage, 2007] English Heritage Protection Department, *Town Houses Selection Guide, Domestic Buildings (2)*, 2007. Saatavilla osoitteessa http://www.english-heritage.org.uk/upload/pdf/Domestic_2_Town_Houses.pdf
- [Haddlesey, 2008] Richard John Haddlesey, *British Medieval Architecture*, 2008. Saatavilla osoitteessa http://www.medievalarchitecture.net/open_hall.html.
- [Helsingin asunto-ohjelma, 2004-2008] Helsingin asunto-ohjelma 2004-2008: Monimuotoisen asumisen Helsinki. Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskuksen julkaisuja 3/2004.
- [Helsinki Townhouse -arkkitehtuurikilpailu, 2010] Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto, 2010. Saatavilla osoitteessa <http://www.ksv.hel.fi/townhouse/>.
- [Herman, 2005] Bernard L. Herman, *Town house: architecture and material life in the early American city, 1780-1830*, The University of North Carolina Press, 2005. Saatavilla osoitteessa <http://uncpress.unc.edu/browse/page/402>.
- [Holopainen, 2006] Teemu Holopainen Jorma J. Mattilan haastattelemana, *Iltalehti*, 13.09.2006.
- [Inwood, 1998] Inwood, Stephen Inwood, *A History of London*, Pan Macmillan, 1998.
- [JAANUS, 2001] JAANUS Japanese Architecture and Art Net Users System, 2001. Saatavilla osoitteessa <http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/m/machiya.htm>.
- [Johncox, 2005] David Johncox, *History & structure of the London terraced house, Planning in London*, July/September 2005 - issue 54. Saatavilla osoitteessa <http://www.planninginlondon.com/assets/pil%2054%20assets/johncox.pdf>.
- [Johnson, 2001] Margaret Johnson, *Stuart London*, 2001. Saatavilla osoitteessa <http://www.britannia.com/history/londonhistory/stulon.html>.

- [Lawrence ja Chris, 1996] Richard Russell Lawrence ja Teresa Chris, *The Period House: Style, Detail & Decoration, 1774 to 1914*, Weidenfeld & Nicolson, 1996.
- [Lovell ja McB. Marcham, 1938] Percy Lovell and William McB. Marcham, *Cumberland Terrace and Place, Survey of London: volume 19, 1938*. Saatavilla osoitteessa <http://www.british-history.ac.uk/report.aspx?compid=64871>.
- [Löfgren, 2003] Karin Löfgren, *Machiya: architecture and history of the Kyoto town house*, Institutionen för arkitektur, 2003.
- [Manninen ja Holopainen, 2006] Rikhard Manninen ja Teemu Holopainen, *Townhouse, Kytkeyty omatonttinen pientalo kaupungissa, Lähtökohtia ja Tavoitteita*. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2006:8. Saatavilla osoitteessa http://www.hel2.fi/ksv/julkaisut/yos_2006-8.pdf.
- [Musterd ja Salet, 2003] Sako Musterd ja W. G. M. Salet, *Amsterdam human capital*, Amsterdam University Press, 2003.
- [Muthesius, 2000] Stefan Muthesius, *The History of the terraced form*, luento Design for Homes Joined-up Housing konferenssissa, 2000. Saatavilla osoitteessa <http://www.designforhomes.org/media/pdfs/StefanMuthesius.pdf>.
- [Norwich, 1985] John Julius Norwich, *The Architecture of Southern England*, Macmillan, 1985.
- [Pascoe ja Catling, 1995] Robin Pascoe ja Christopher Catling, *Eyewitness Travel Guides AMSTERDAM*, Dorling Kindersley Ltd, 1995.
- [Parissien, 1995] Steven Parissien, *Georgian Group Book Of The Georgian House*, The Aurum Press, 1995.
- [Porter, 1996] Roy Porter, *London: A Social History*. Penguin, 1996.
- [Pullat, 1999] Raimo Pullat, *Vanha Tallinna*, Otava, 1999.
- [Richardson, 1995] John Richardson, *Covent Garden Past*, Historical Publications Ltd, 1995. Saatavilla osoitteessa <http://www.coventgardenlife.com/info/history.htm>.
- [Sciama, 2003] Lidia D. Sciama, *A Venetian island: environment, history, and change in Buran*, Berghahn Books, 2003.
- [Sheeran, 1986] George Sheeran, *Back-to-back houses in Bradford*, *The Bradford Antiquary*, 1986. Saatavilla osoitteessa <http://www.bradfordhistorical.org.uk/antiquary/third/vol02/houses.html>.

[Sheppard, 1960] F. H. W. Sheppard, 'St. James's Square: No 20', Survey of London: volumes 29 and 30, 1960. Saatavilla osoitteessa <http://www.british-history.ac.uk/report.aspx?compid=40561>.

[Summerson, 2003] John Summerson, Georgian London, Yale University Press, 2003.

[Welch, 2006] Caroline Welch, Noel Park: A Social and Architectural History, London: Haringey Council Libraries, Archives & Museum Services, 2006.